

**LIETUVOS RESPUBLIKOS LIETUVOS KARIUOMENĖS KAPČIAMIESČIO KARINIO
POLIGONO IR KAPČIAMIESČIO KARINIO MOKYMO TERITORIJOS ĮSTATYMO,
LIETUVOS RESPUBLIKOS GYVENTOJŲ PAJAMŲ MOKESČIO ĮSTATYMO
NR. IX-1007 17 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS
PELNO MOKESČIO ĮSTATYMO NR. IX-675 12 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO
PROJEKTŲ
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengtų projektų tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos Lietuvos kariuomenės Kapčiamiesčio karinio poligono ir Kapčiamiesčio karinio mokymo teritorijos įstatymo projekto (toliau – Įstatymo projektas) rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

2022 m. vasario 24 d. Rusijos Federacijai pradėjus vykdyti atvirą karinę agresiją prieš Ukrainą ir jos žmones, itin pasikeitė geopolitinė situacija regione. Reaguodamas į tai, Lietuvos Respublikos Seimas 2022 m. vasario 24 d. rezoliucijoje Nr. XIV-930 „Dėl Rusijos ir Baltarusijos agresijos prieš Ukrainą“ konstatavo, kad Rusijos Federacijos veiksmai turi reikšmingai neigiamą poveikį ne tik Europos Sąjungos ir NATO, ypač rytinių jų narių, bet ir visos Europos saugumui, ir įsipareigojo Lietuvoje sustiprinti šalies gynybos pajėgumus, Lietuvos kariuomenės kovinį rengimą, priimančiosios šalies pajėgumus bei sukurti krašto apsaugai reikiamą karinę infrastruktūrą.

Turimuose kariniuose poligonuose treniruojasi ir Lietuvos, ir Lietuvoje esantys kitų NATO šalių kariai, tačiau turimų karinių poligonų nepakanka, kad būtų užtikrintas Lietuvos kariuomenės kovinis rengimas ir priimančiosios šalies paramos poreikis, todėl, atsižvelgiant į iškilusią grėsmę pirmaeiliams Lietuvos nacionalinio saugumo interesams, būtina Lietuvos teritorijoje kaip įmanoma greičiau įkurti papildomą karinį poligoną ir su juo susietą karinio mokymo teritoriją bei sukurti jų efektyvų naudojimą užtikrinančią infrastruktūrą. Šiuo metu brigados lygio kariniai mokymai galimi tik Pabradės kariniame poligone, kuriame dislokuoti ir treniruojasi Jungtinių Amerikos Valstijų kariai, ir Rūdninkų poligone, kuriame treniruosis Vokietijos brigados kariai. Kiti Lietuvos kariuomenės kariniai poligonai skirti treniruotis kuopos ir bataliono lygmens vienetams, tad turima infrastruktūra nėra pakankama, siekiant užtikrinti tiek nacionalinių pajėgų, tiek sąjungininkų parengtį. Taigi, naujas karinis poligonas yra esminis elementas įgyvendinant NATO įsipareigojimus ir vystant nacionalinę diviziją iki 2030 metų bei užtikrinant šiam kariniam vienetui reikalingos karinės infrastruktūros sukūrimą.

Nacionalinio saugumo strategijoje, patvirtintoje Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. gegužės 28 d. nutarimu Nr. IX-907 „Dėl Nacionalinio saugumo strategijos patvirtinimo“, numatytas vienas iš nacionalinių karinių pajėgumų stiprinimo uždavinių – užtikrinti savalaikį Lietuvos kariuomenės poreikius atitinkančios infrastruktūros, ypač karinių poligonų, vystymą, plėtoti priimančiosios šalies paramos pajėgumus ir infrastruktūrą, sudarančią sąlygas nuolatiniam sąjungininkų pajėgų buvimui bei greitam ir sklandžiam jų dislokavimui ir veikimui Lietuvos Respublikoje.

Atsižvelgiant į Nacionalinio saugumo strategijoje numatytus uždavinius, susidariusią geopolitinę padėtį bei siekiant įgyvendinti Valstybės gynimo tarybos 2025 m. gruodžio 15 d. vykusio posėdžio metu priimtą sprendimą, Lietuvos kariuomenės Kapčiamiesčio karinio poligono (toliau – poligonas) įkūrimą ir Lietuvos kariuomenės Kapčiamiesčio karinio mokymo teritorijos (toliau – karinio mokymo teritorija) nustatymą būtina pripažinti ypatingos valstybinės svarbos projektais.

Poligono įkūrimas Lazdijų rajono savivaldybėje, šalia Kapčiamiesčio miestelio, pasirinktas atsižvelgiant tiek į strateginę ir geografinę šios teritorijos reikšmę, tiek į tai, kad šioje teritorijoje įsikūrę mažiau gyventojų negu kitose panašaus dydžio teritorijose. Poligono įkūrimas prie sienos su Baltarusija, kuri yra pagrindinė Rusijos sąjungininkė (be to, vos už keliolikos kilometrų nuo Kapčiamiesčio Baltarusijos teritorijoje veikia Gožos karinis poligonas), leistų stiprinti regiono gynybą būtent ten, kur to labiausiai reikia. Suvalkų koridorius pripažįstamas pažeidžiamiausiu ne tik

Lietuvos teritorijos, bet ir NATO aljanso gynybos vieta, reikalaujančia ypatingo dėmesio, tad poligono įkūrimas šioje teritorijoje sudarytų prielaidas, esant poreikiui, užtikrinti greitą karinį pastiprinimą NATO sąjungininkų pajėgomis. Be to, poligono geografinė padėtis prie Lenkijos sienos atveria galimybes bendradarbiauti su kaimyninės šalies kariuomene. Svarbu ir tai, kad šioje teritorijose nėra oro navigacijos apribojimų, kurie kitose svarstytose poligono įkūrimo vietovėse reikšmingai apsunkintų poligono funkcionavimą.

Siekiant įkurti poligoną numatytoje teritorijoje, turi būti visuomenės poreikiams paimta privati žemė, atliktas valstybinės žemės perdavimas, suformuota poligono teritorija, sukurta jo infrastruktūra, t. y. parengti teritorijos planavimo dokumentai, atliktos žemės paskirties keitimo procedūros, išpildomi reikalavimai, susiję su statinių projektavimu, kurie įprastomis sąlygomis, vadovaujantis Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo, Lietuvos Respublikos statybos, Lietuvos Respublikos žemės, Lietuvos Respublikos žemės paėmimo visuomenės poreikiams įgyvendinant ypatingos valstybinės svarbos projektus, Lietuvos Respublikos želdynų, Lietuvos Respublikos specialiųjų žemės naudojimo sąlygų, Lietuvos Respublikos miškų, Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų, Lietuvos Respublikos kelių įstatymais ir šiuos įstatymus įgyvendinančiais teisės aktais, užtruktų ilgą laiką, todėl Įstatymo projektu siekiama maksimaliai greitai sudaryti sąlygas įkurti poligoną ir sukurti jo veiklai reikalingą infrastruktūrą nustatant specialiąsias teisės normas, reglamentuojančias jam įkurti reikalingas procedūras ir sutrumpintus jų terminus. Pažymėtina, kad, pagal esamą teisinį reglamentavimą, teritorijos, reikalingos poligonui įkurti, parengimas, taip pat teritorijų planavimo dokumento, žemėtvarkos planavimo dokumento, kadastro duomenų nustatymo procedūros trunka apie 5 metus ir ilgiau. Tik esant konkrečiai suplanuotai teritorijai ir žemės sklypui, įregistruotam Nekilnojamojo turto registro informacinėje sistemoje, gali būti pradėti vykdyti statybos planavimo procesai, įskaitant projektavimą ir rangos darbus, kurie taip pat užtrunka: projektavimas iki 1 metų, rangos darbai – 1–2 metus, priklausomai nuo statybos rangos darbų apimties ir gamtinių sąlygų.

Siekiant nustatyti su kariniu poligonu susietą karinio mokymo teritoriją ir tokiu būdu užtikrinti vientisą brigados lygio kariniam rengimui pakankamą teritoriją, aktualu sudaryti prielaidas maksimaliai užtikrinti karinio mokymo teritorijos vientisumą, todėl Įstatymo projektu tikslinga numatyti priemones, kurios sudarys prielaidas į karinio mokymo teritoriją įsiterpusios privačios žemės savininkams šią žemę parduoti valstybei jiems palankiomis sąlygomis dar iki pradedant karinio mokymo teritorijoje vykdyti karinius mokymus ir pratybas, per trumpiausius terminus, siekiant nacionalinio saugumo interesų užtikrinimo, nepažeidžiant visuomenės interesų.

Atsižvelgiant į tai, kad, įkūrus poligoną ir jo ribą nustačius maždaug 500 metrų atstumu nuo pasienio juostos, teritorijos ruože, esančiame tarp pasienio juostos ir poligono (toliau – tarpinė teritorija) įsikūrę gyventojai atsidurs tarp dviejų specialų įstatyminių režimą turinčių teritorijų, dėl kurių patirs ne tik judėjimo apribojimų, bet ir kitų nepatogumų, susijusių su poligone vykdomos veiklos keliamu triukšmu, Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatyme numatytais ūkinės ir (ar) kitokios veiklos apribojimais ir kt. Dėl tokios situacijos gyvenimas šioje teritorijoje taps nepatrauklus, be to, prognozuotina, kad gyvenamųjų namų rinkos vertė kris. Siekiant sudaryti galimybes šioje teritorijoje įsikūrusiems gyventojams pakeisti gyvenamąją vietą, Įstatymo projektu siūloma nustatyti tarpinės teritorijos ribas, šios teritorijos nustatymą pripažįstant ypatingos valstybinės svarbos projektu ir taip sudarant prielaidas šioje teritorijoje įsikūrusiems gyventojams parduoti valstybei turtą jiems palankiomis sąlygomis.

Įstatymo projektu, kaip jau minėta, numatomas poligono teritorijoje esančios privačios žemės ir kito nekilnojamojo turto paėmimas visuomenės poreikiams. Dėl poligono įkūrimo skubos šio turto savininkams kils ypatingų nepatogumų: jie turės ribotas laiko galimybes susirasti ir įsigyti kitą lygiavertį turtą, patirs administracinių, socialinių ir buitinių nepatogumų dėl skubaus persikėlimo ar veiklos perkėlimo. Pažymėtina ir tai, kad, preliminariniu vertinimu, lygiaverčio turto vienetų rinkos vertė besiribojančiose savivaldybėse gerokai aukštesnė, o vienu metu visuomenės poreikiams paėmus visą poligono teritorijoje esantį privatų nekilnojamąjį turtą, šio turto savininkai susidurs su problema įsigydami kitą lygiavertį turtą Lazdijų rajono savivaldybėje (prognozuotina nepakankama rinkos pasiūla). Atsižvelgiant į tai, Įstatymo projektu siekiama nustatyti, kaip bus atlyginami savininkų

patiriami praradimai, nulemti skubaus poligono įkūrimo, kai tam įgyvendinti taikomos išimtys iš bendrojo reglamentavimo, nustatomas specialusis teisinis reglamentavimas (netaikomas teritorijų planavimas) ir privati žemė paimama visuomenės poreikiams greičiau nei kitais valstybei svarbių projektų įgyvendinimo atvejais. Konstitucijos 30 straipsnyje įtvirtinta, kad asmeniui padarytos materialinės ir moralinės žalos atlyginimą nustato įstatymas, o Konstitucinis Teismas savo nutarimuose ne kartą konstatavo, kad „<...> yra įtvirtinta įstatymų leidėjo pareiga išleisti įstatymą ar įstatymus, nustatančius žalos atlyginimą asmeniui už jam padarytą materialinę ir moralinę žalą <...>“ (2006 m. rugpjūčio 19 d., 2012 m. balandžio 18 d. nutarimai). Taigi, atsižvelgiant į situacijos specifiką, tikslinga žalos atlyginimo klausimus sureguliuoti įstatymu. Pažymėtina, kad toks reguliavimas nepaneigia asmens teisės Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 6.250 straipsnio pagrindu kreiptis į teismą dėl žalos dydžio nustatymo, jei asmuo vertintų, kad įstatymu nustatytas neturtinių praradimų atlyginimas nėra pakankamas.

Įstatymo projekto tikslas – poligono ir su juo susietos karinio mokymo teritorijos ribų nustatymas ir karinio poligono įkūrimas, o Įstatymo projekto uždaviniai:

1) poligono įkūrimą ir karinio mokymo teritorijos nustatymą, jų infrastruktūrą bei poligono ir karinio mokymo teritorijos efektyvų naudojimą užtikrinančią infrastruktūrą ne poligono ar karinio mokymo teritorijoje pripažinti ypatingos valstybinės svarbos projektais ir nustatyti teisinį reguliavimą, įskaitant greitas privačios žemės ir kito turto paėmimo visuomenės poreikiams procedūras, sudarančias sąlygas skubiam poligono teritorijos suformavimui, bei užtikrinti poligono ir karinio mokymo teritorijos įkūrimą ir jų veiklai reikalingos infrastruktūros sukūrimą;

2) nustatyti, kaip atlyginama už su poligono įkūrimo skuba susijusius poligono teritorijoje esančios privačios žemės ir kito turto, kuris paimamas visuomenės poreikiams, savininkų praradimus;

3) siekiant užtikrinti karinio mokymo teritorijoje ir tarpinėje teritorijoje turtą turinčių savininkų teises, taip pat vientisos karinio mokymo teritorijos suformavimą dar iki pradedant joje vykdyti karinius mokymus ir pratybas, numatyti galimybę į karinio mokymo teritoriją įsiterpusius gyvenamosios paskirties statinius parduoti valstybei savininkams palankesnėmis sąlygomis.

Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymo Nr. IX-1007 17 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto (toliau – GPMĮ projektas) ir Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymo Nr. IX-675 12 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto (toliau – PMĮ projektas) rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Vadovaujantis galiojančiu teisiniu reguliavimu, savininkas, gavęs išmoką, skirtą neturtinio pobūdžio praradimams atlyginti, kai jo turtas paimamas visuomenės poreikiams, taip pat gavęs atlyginimą už valstybei parduotus karinio mokymo teritorijoje turėtus gyvenamosios paskirties statinius, privalėtų į valstybės biudžetą sumokėti atitinkamai gyventojų pajamų arba pelno mokesť. Taigi, tokiu būdu nuo valstybės siūlomų garantijų, kuriomis kompensuojami tam tikri pačios valstybės savininkui sukuriama praradimai, būtų nuskaičiuojami mokesčiai.

GPMĮ projektu ir PMĮ projektu siekiama nustatyti, kad nuo išmokos, skirtos neturtinio pobūdžio praradimams atlyginti dėl turto paėmimo visuomenės poreikiams, taip pat nuo atlyginimo už valstybės įsigijamą į karinio mokymo teritoriją įsiterpusius gyvenamosios paskirties statinius, nebūtų nuskaičiuojami atitinkamai gyventojų pajamų arba pelno mokesčiai.

Pažymėtina, kad, pagal Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo 3 straipsnio 4 dalį, šio straipsnio 3 dalis (reikalavimas, kad naujos mokesčių lengvatos ar iš esmės keičiama apmokestinimo tvarka turi įsigalioti ne anksčiau kaip po 6 mėnesių nuo jų paskelbimo dienos) netaikoma, kai pakeitimais nėra sunkinama mokesčių mokėtojų padėtis, taip pat kai šie mokesčių įstatymai reikalingi valstybės gynybai.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymų projektų rengimą inicijavo Krašto apsaugos ministerija. Įstatymų projektus parengė Krašto apsaugos ministerijos Teisės departamento (direktorė Judita Nagienė, tel. +370 5 273 5545, el. p. Judita.Nagiene@kam.lt) vyriausioji patarėja Inga Šilinytė, tel. +370 5 273 5594, el. p. inga.silinyte@kam.lt, Įstaigų teisinės priežiūros skyriaus vedėja Jūratė Bakšytė-Lozorkevičienė, tel.

+370 5 278 7045, el. p. jurate.baksyte-lozorkeviciene@kam.lt, Teisėkūros skyriaus vedėjas Tomas Vainius, tel. +370 5 273 5563, el. p. tomas.vainius@kam.lt, Krašto apsaugos ministerijos Logistikos departamento (direktorius plk. lt. Aurius Daškevičius, tel. +370 706 80 833, el. p. aurius.daskevicius@kam.lt) Teritorijų valdymo skyriaus vedėjas Vytautas Paršeliūnas, tel. +370 706 80 037, el. p. Vytautas.Paršeliunas@kam.lt, patarėja Jurgita Urbonaitė, tel. +370 706 80 513, el. p. Jurgita.Urbonaite@kam.lt.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai Teritorijų planavimas

Teritorijų planavimo įstatymo 1 straipsnio 1¹ dalyje nustatyta, kad įstatymo nuostatos, išskyrus šio įstatymo 4 straipsnio 6 dalį, netaikomos teritorijoms, kurioms Žemės įstatymo nustatyta tvarka rengiami karinės infrastruktūros projektai karinei infrastruktūrai, nurodytai Lietuvos Respublikos mobilizacijos ir priimančiosios šalies paramos įstatymo 6 straipsnio 10 punkte nurodytame sąraše, pritaikyti ir (ar) sukurti.

Teritorijų planavimo įstatymo 4 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad krašto apsaugos tikslams skirtų teritorijų žemės valdytojai ir naudotojai vadovaujasi vietovės lygmens bendrojo plano sprendiniais, jeigu jis neparengtas, – savivaldybės lygmens bendrojo plano sprendiniais, o neurbanizuotose ir neurbanizuojamose teritorijose – ir specialiojo teritorijų planavimo dokumentais tiek, kiek jie neprieštarauja karinės infrastruktūros projektų sprendiniams, t. y. veikla šiose teritorijose turi neprieštarauti teritorijų planavimo dokumentų sprendiniams, išskyrus karinei infrastruktūrai, nurodytai Mobilizacijos ir priimančiosios šalies paramos įstatymo 6 straipsnio 10 punkte nurodytame sąraše.

Teritorijų planavimo įstatyme nustatyta, kad teritorijų planavimo dokumentuose grafiškai ir raštu pateikiami teritorijų naudojimo, tvarkymo, apsaugos priemonių, teritorijų vystymo reikmių ir sąlygų sprendiniai.

Teritorijų planavimo įstatymo 23 straipsnyje nustatyta valstybei svarbių projektų teritorijų planavimo dokumentų, kurių sprendiniai gali neatitikti savivaldybės lygmens bendrojo plano sprendinių, rengimo, derinimo, keitimo, koregavimo, tikrinimo, tvirtinimo, galiojimo, viešinimo ir ginčų sprendimo tvarka.

Teritorijų planavimo, įskaitant ir valstybei svarbių projektų, išskyrus karinei infrastruktūrai, nurodytai Mobilizacijos ir priimančiosios šalies paramos įstatymo 6 straipsnio 10 punkte nurodytame sąraše, pritaikyti ir (ar) sukurti, procesą sudarančios procedūros tęsiasi ilgą laiką ir gali tęstis iki 3 metų.

Statinių statyba poligono teritorijoje

Statinio statybai pradėti privaloma gauti statybą leidžiantį dokumentą, kurio išdavimo tvarka ir sąlygos nustatytos Statybos įstatyme. Statybos įstatymo 27 straipsnio 9 dalyje nurodytas subjektų, dalyvaujančių išduodant statybą leidžiantį dokumentą, sąrašas (9 subjektai). Nurodyti subjektai tikrina statinio projektų sprendinius, o šiam patikrinimui Statybos įstatymo 27 straipsnio 12 dalyje numatytas iki 20 darbo dienų terminas. Dėl statybą leidžiančio dokumento išdavimo procedūrose dalyvaujančio didelio subjektų skaičiaus paprastai statybos leidimo išdavimo procedūros, preliminariais skaičiavimais, trunka iki 1,5 mėnesio.

Statybos įstatymo 28 straipsnio 1 dalyje nustatytais atvejais ypatingųjų ir neypatingųjų statinių statyba baigiama surašant statybos užbaigimo aktą. Statybos užbaigimo akto surašymo tvarka nustatyta Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatyme. Vadovaujantis minėto įstatymo nuostatomis, Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos sudaro visų statinių, kurių statybą baigus privaloma gauti statybos užbaigimo aktus, statybos užbaigimo komisijas, o minėtos komisijos statybos užbaigimo procedūras privalo baigti per 10 darbo dienų nuo visų privalomų dokumentų pateikimo dienos.

Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymo 135 straipsnio 1 dalyje taikomi ūkinės ir (ar) kitokios veiklos apribojimai (draudimas kirsti mišką ir želdynus), atsižvelgiant į nacionalinio saugumo reikalavimus – kontrmobilumo priemonėms įgyvendinti.

Poveikio aplinkai vertinimas

2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/92/ES dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo 1 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad valstybės narės gali nuspręsti, atsižvelgdamos į kiekvieną konkretų atvejį, jei taip numato nacionalinės teisės aktai, netaikyti šios direktyvos projektams arba projektų dalims, kurių vienintelis tikslas – gynyba, arba projektams, kurių vienintelis tikslas – atsakas į civilines avarijas, jei jos mano, kad toks taikymas turėtų neigiamą poveikį siekiant tų tikslų. Minėtoje direktyvoje numatytos išimties galimybė yra įtvirtinta Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo 3 straipsnio 4 dalyje.

Valstybinės reikšmės miškai

Miškų įstatymo 11 straipsnio 12 dalyje nustatyta, kad teritorijose, skirtose krašto apsaugos tikslams, miško žemė paverčiama kitomis naudmenomis netaikant šio straipsnio 4, 5 ir 6 dalyse nustatytų reikalavimų, kai Vyriausybė priima nutarimą dėl tam tikrų valstybinės miško žemės plotų pavertimo kitomis naudmenomis, o jeigu tai valstybinės reikšmės miškai, – ir nutarimą dėl tam tikrų valstybinės reikšmės miškų plotų išbraukimo iš valstybinės reikšmės miškų plotų, 13 dalimi nustatyta, kad jeigu šio straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodyti atvejai yra numatyti bendruosiuose planuose ar valstybei svarbių projektų teritorijų planavimo dokumentuose, miško žemė gali būti paverčiama kitomis naudmenomis ir netaikant šio straipsnio 5 ir 6 dalyse nustatytų reikalavimų, kai tai reikalinga valstybei svarbiems projektams įgyvendinti ir kai Vyriausybė priima nutarimą dėl tam tikrų valstybinės miško žemės plotų pavertimo kitomis naudmenomis, o jeigu tai valstybinės reikšmės miškai, – ir nutarimą dėl tam tikrų valstybinės reikšmės miškų plotų išbraukimo iš valstybinės reikšmės miškų plotų.

Valstybinės reikšmės miškų plotų schemų rengimo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. gruodžio 19 d. nutarimu Nr. 1369 „Dėl Valstybinės reikšmės miškų plotų schemų rengimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, 2 punktu nustatyta, kad pagal schemas Lietuvos Respublikos Vyriausybė tvirtina valstybinės reikšmės miškų plotus, 3 punktu nustatyta, kad schemų rengimą ir tikslinimą organizuoja Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija, o jų rengimą ir derinimą atlieka Valstybinė miškų tarnyba. Sprendimas dėl schemos rengimo ar tikslinimo priimamas aplinkos ministro įsakymu. Šis sprendimas skelbiamas vietos spaudoje, taip pat rengimo organizatoriaus ir rengėjo interneto svetainėse.

Vietinės reikšmės keliai

Vietinės reikšmės kelių perdavimui patikėjimo teise valdyti, naudotis ir juo disponuoti kitiems subjektams taikytinos Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatyme nustatytos sąlygos.

Žemės paėmimas visuomenės poreikiams

Galimybė privačią žemę paimti visuomenės poreikiams numatyta Žemės paėmimo visuomenės poreikiams įgyvendinant ypatingos valstybinės svarbos projektus įstatyme (toliau – Žemės paėmimo įstatymas). Žemė visuomenės poreikiams paimama Žemės paėmimo įstatyme nustatyta tvarka ir sąlygomis, kai ji yra reikalinga ypatingos valstybinės svarbos projektams įgyvendinti. Žemės paėmimo įstatymo 3 straipsnio 1 dalimi nustatyta, kad ypatingos valstybinės svarbos projektais gali būti pripažinti krašto apsaugos sričių projektai. Žemės paėmimo įstatyme nustatyta, kad projektą ypatingos valstybinės svarbos projektu pripažįsta Seimas, priimdamas nutarimą arba įstatymą, o 3 straipsnio 2 dalimi nustatyta, kad, kai, atsižvelgiant į neatidėliotiną visuomenės poreikį plėsti pasirengimą krašto gynybai, ši žemė yra reikalinga karinės infrastruktūros, reikalingos priimančiosios šalies paramai užtikrinti, pritaikymo ir (ar) sukūrimo ypatingos valstybinės svarbos projektams įgyvendinti, šie projektai pagal šį įstatymą yra laikomi ypatingos valstybinės svarbos projektais, patvirtinus karinės infrastruktūros, reikalingos priimančiosios šalies paramai užtikrinti, sąrašą.

Siekiant pripažinti projektą ypatingos valstybinės svarbos projektu, viena iš galimų Žemės paėmimo įstatyme nustatytų sąlygų – galimybių studijos, kurioje būtų pateikta išsami numatomo įgyvendinti projekto analizė techniniu, finansiniu ir ekonominiu požiūriais, parengimas, arba karinei infrastruktūrai, nurodytai Mobilizacijos ir priimančiosios šalies paramos įstatymo 6 straipsnio 10 punkte nurodytame sąraše, pritaikyti ir (ar) sukurti.

Pirmuoju atveju atliekant žemės paėmimo visuomenės poreikiams procedūras privalomas teritorijų planavimo dokumento – specialiojo plano – parengimas, antruoju atveju – Žemės įstatymo nustatyta tvarka parengtas karinės infrastruktūros projektas karinei infrastruktūrai, nurodytai Mobilizacijos ir priimančiosios šalies paramos įstatymo 6 straipsnio 10 punkte nurodytame sąraše, pritaikyti ir (ar) sukurti.

Atlyginimas už visuomenės poreikiams paimamą turtą

Žemės paėmimo įstatymo 13 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad, paimant privačią žemę visuomenės poreikiams, žemės savininkui turi būti teisingai atlyginama už žemę pinigais pagal rinkos vertę, taip pat pinigais atlyginama žemėje esančių sodinių, želdinių, medynų tūrio, negauto derliaus, įdėtų lėšų žemės ūkio produkcijai ir miškui auginti vertė, visi kiti savininko ir (ar) kito naudotojo nuostoliai, patirti dėl žemės sklypo ir jame statomų ar jau pastatytų statinių, įrenginių, dėl žemės sklype esančių sodinių ir želdinių paėmimo visuomenės poreikiams, taip pat iškėlimo iš visuomenės poreikiams paimamo turto išlaidos.

Žemės paėmimo įstatymo 13 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad paimamo visuomenės poreikiams turto vertė ir kiti šiame straipsnyje nurodyti nuostoliai, išskyrus atliekant statybinius tyrimus patirtus nuostolius dėl sunaikintų pasėlių, sodinių, želdinių, iškirsto miško, apskaičiuojami taikant Lietuvos Respublikos turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatyme nustatytą individualaus turto vertinimo būdą. Turto vertinimo metodas parenkamas atsižvelgiant į turto ir verslo vertinimą reglamentuojančius teisės aktus. Jeigu visuomenės poreikiams paimamas gyvenamuoju namu užstatytas žemės sklypas, nuostolių už gyvenamąjį namą suma apskaičiuojama atliekant individualų turto vertinimą bent dviem turto vertinimo metodais, parinktais pagal turto ir verslo vertinimą reglamentuojančius teisės aktus. Namų savininkui ir (ar) kitam naudotojui atlyginama ta verte, kuri yra didesnė.

Turto ir verslo vertinimo metodikos, patvirtintos Lietuvos Respublikos finansų ministro 2012 m. balandžio 27 d. įsakymu Nr. 1K-15 „Dėl Turto ir verslo vertinimo metodikos patvirtinimo“, 45 punkte pateiktas baigtinis turto vertinimo metodų sąrašas. Neturtinio pobūdžio praradimai nėra įtraukiami į turto vertinimo objektą ir negali būti apskaičiuojami taikant turto vertinimo metodikas, todėl jų atlyginimas sprendžiamas atskirai nuo turto rinkos vertės nustatymo.

Saugomos teritorijos

Saugomų teritorijų įstatyme nustatyta, kad saugomose teritorijose yra ribojama arba draudžiama veikla (ūkinė ar kita žmogaus veikla), kuri gali daryti neigiamą poveikį aplinkai (didžiausią neigiamą poveikį turi statybos, intensyvus važinėjimas, miško iškirtimas, kt.).

Į karinio mokymo teritorijas įsiterpusios privačios žemės ir kito turto įsigijimas valstybės nuosavybėn

Galiojantys teisės aktai nenumato instrumentų, užtikrinančių paprastą ir sklandžią procedūrą, kai privačios žemės ar kito nekilnojamojo turto savininkas pats nusprendžia žemę perleisti valstybės nuosavybėn, o valstybei tokios žemės įsigijimas yra naudingas (šiuo atveju padėtų užtikrinti vientisos karinio mokymo teritorijos suformavimą).

Pagal esamą teisinį reglamentavimą, valstybė savo funkcijoms vykdyti gali iš privačių asmenų įsigyti žemės sklypus ir (ar) esamus pastatus, ir (ar) kitą nekilnojamąjį turtą vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. gruodžio 13 d. nutarimu Nr. 1036 „Dėl Žemės, esamų pastatų ar kitų nekilnojamųjų daiktų įsigijimo arba nuomos ar teisių į šiuos daiktus įsigijimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. Nekilnojamojo turto įsigijimo procedūra vykdoma perkančiajai organizacijai priėmus sprendimą skelbiamų arba neskelbiamų derybų būdu įsigyti žemę, pastatus ar kitą nekilnojamąjį daiktą valstybės ar savivaldybės reikmėms, parengus pirkimo dokumentus ir sudarius

pirkimo komisiją, vykdant derybas su turto savininku (-ais), įvertinus pasiūlymą pagal nustatytus kriterijus ir priėmus sprendimą dėl įsigijimo, o procedūra užbaigiama sudarant pirkimo sutartį, laikantis skaidrumo, proporcingumo ir racionalaus lėšų naudojimo principų.

Įstatymuose taip pat įtvirtinta valstybės pirmumo teisė įsigyti žemę, vis dėlto kartu numatoma, kad už tokią žemę valstybė gali mokėti ne daugiau nei vidutinė jos rinkos vertė, dėl to privačios žemės savininkai nėra suinteresuoti žemę perleisti valstybei. Be to, įstatymuose numatyta bendra valstybės pirmumo teisė įsigyti žemę nėra siejama su karinių mokymo teritorijų formavimu ir neatitinka specifinių Kapčiamiesčio karinio mokymo teritorijos poreikių.

Žemės įstatymo 30 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad parduodant privačią žemę valstybinių parkų konservacinio, ekologinės apsaugos ir rekreacinio prioriteto zonose, valstybiniuose draustiniuose bei kitose saugomose teritorijose, kurioms suteiktas Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ statusas, pirmumą ją pirkti tomis pačiomis sąlygomis parduodant ir perkant turi valstybė, o kaina, kurią valstybė gali mokėti už perkamus privačios žemės sklypus, negali viršyti šių žemės sklypų vidutinės rinkos vertės, apskaičiuotos atliekant vertinimą masiniu būdu Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatyta tvarka.

Lietuvos Respublikos žemės ūkio paskirties žemės įsigijimo įstatymo 5 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad pirmumo teisę (išskyrus atvejus, kai pirmumo teise pasinaudoja žemės sklypo bendraturčiai CK 4.79 straipsnyje nustatyta tvarka) įsigyti privačios žemės ūkio paskirties žemės, kurią pagal galiojančius detaliuosius ar specialiuosius planus planuojama panaudoti visuomenės poreikiams, taip pat žemės ūkio paskirties žemės, reikalingos valstybės biudžeto ir Europos Sąjungos lėšomis finansuojamiems valstybei nuosavybės teise priklausančių melioracijos statinių ir (ar) sistemų rekonstravimo ir projektavimo darbams atlikti ir apleistų žemės plotų mažinimo priemonėms įgyvendinti, už kainą, už kurią ji parduodama, ir kitomis tokiomis pačiomis sąlygomis turi valstybė. Kaina, kurią valstybė gali mokėti už perkamus privačios žemės ūkio paskirties žemės sklypus, negali viršyti šių žemės sklypų vidutinės rinkos vertės, apskaičiuotos atliekant vertinimą visuotiniu būdu Vyriausybės nustatyta tvarka, arba rinkos vertės, apskaičiuotos valstybės vardu veikiančios institucijos ar įmonės užsakymu, taikant Lietuvos Respublikos turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatyme nustatytą individualų turto vertinimo būdą, jeigu pastaroji vertė yra didesnė.

Miškų įstatymo 4¹ straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad pirmumo teisę (išskyrus atvejus, kai pirmumo teise pasinaudoja žemės sklypo bendraturčiai CK 4.79 straipsnyje nustatyta tvarka) įsigyti privačią miškų ūkio paskirties žemę, kuri yra valstybinių parkų konservacinio, ekologinės apsaugos ir rekreacinio prioriteto zonose, valstybiniuose draustiniuose ir kitose saugomose teritorijose, kurioms suteiktas *Natura 2000* statusas, arba kuri ribojasi su valstybinės reikšmės mišku, už tokią pat kainą ir kitomis tokiomis pat sąlygomis turi valstybė. Kaina, kurią valstybė gali mokėti už perkamus privačios žemės sklypus, negali viršyti šių žemės sklypų vidutinės rinkos vertės, apskaičiuotos atliekant vertinimą masiniu būdu Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatyta tvarka, arba rinkos vertės, apskaičiuotos taikant Lietuvos Respublikos turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatyme nustatytą individualų turto vertinimą, jeigu pastaroji vertė yra didesnė.

Kito reglamentavimo dėl valstybės funkcijoms vykdyti reikalingo privataus turto įsigijimo bei su tuo susijusių kitų turtinių ir neturtinių teisių kompensavimo, be Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. gruodžio 13 d. nutarimo Nr. 1036 „Dėl Žemės, esamų pastatų ar kitų nekilnojamųjų daiktų įsigijimo arba nuomos ar teisių į šiuos daiktus įsigijimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ ir valstybės pirmumo teisės įsigyti žemės ūkio paskirties ar miškų ūkio paskirties žemės, nėra.

Mokestinės prievolės nuo išmokos, skirtos neturtinio pobūdžio praradimams atlyginti, ir atlyginimo už valstybės parduodamą į karinio mokymo teritoriją įsiterpusią privačią žemę su gyvenamosios paskirties statiniais

Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymo 17 straipsnio 1 dalies 60 punkte ir Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymo 12 straipsnio 19 punkte nustatyta, kad atlyginimas už visuomenės poreikiams paimamą žemę ir (ar) kitą turtą nėra apmokestinamas gyventojų pajamų ir (ar) pelno mokesčiu, tačiau šiuose įstatymuose nėra numatyta, kad neapmokestinamos išmokos,

skirtos neturtinio pobūdžio praradimams atlyginti, ir atlyginimas už valstybės įsigyjamą ir karinio mokymo teritoriją įsiterpusią privačią žemę su gyvenamosios paskirties statiniais.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Įstatymo projektu siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

1. Įstatymo projektu poligono įkūrimas, karinio mokymo teritorijos ir tarpinės teritorijos nustatymas, taip pat poligono efektyvų naudojimą užtikrinančios inžinerinės infrastruktūros statyba (įrengimas) pripažįstami ypatingos valstybinės svarbos projektais.

Įstatymo projektu poligono įkūrimas, taip pat poligono efektyvų naudojimą užtikrinančios inžinerinės infrastruktūros statyba (įrengimas) ne poligonų teritorijoje ir naujų saugomų teritorijų už poligono teritorijų įsteigimas, kuriuo kompensuojamas karinių poligonų nustatymo ir naudojimo neigiamas poveikis juose esančioms gamtos vertybėms, pripažįstami ypatingos valstybinės svarbos projektais. Karinio mokymo teritorijos ir tarpinės teritorijos nustatymą taip pat siūloma pripažinti ypatingos valstybinės svarbos projektu, siekiant užtikrinti sklandų poligono įkūrimą su jo naudojimui būtina karinio mokymo teritorija (brigados lygio karinėms pratyboms reikalingas poligono ir karinio mokymo teritorijos vientisumas). Toks teisinis reguliavimas sudarytų pagrindą karinio mokymo teritoriją ir jos ribas nustatyti įstatymu (nereikėtų atskiro Vyriausybės sprendimo dėl karinio mokymo teritorijos nustatymo), taip pat numatyti specialiąsias teisės normas į karinio mokymo teritoriją įsiterpusios ir tarpinėje teritorijoje esančios privačios žemės ir (ar) kito turto atžvilgiu.

Priėmus Įstatymo projektą, sprendimas pripažinti ypatingos valstybinės svarbos projektais bus priimtas netaikant Žemės paėmimo įstatymo 3 straipsnio 2 dalyje nurodyto reikalavimo parengti ir pateikti galimybių studijas. Poligono efektyvų naudojimą užtikrinančios inžinerinės infrastruktūros statybai (įrengimui) ne poligonų teritorijose ir naujų saugomų teritorijų už poligonų teritorijų įsteigimui, kuriuo kompensuojamas karinių poligonų nustatymo ir naudojimo neigiamas poveikis jame esančioms gamtos vertybėms, Įstatymo projekte numatytas specialusis reglamentavimas netaikomas, o ypatingos valstybinės svarbos projektui – poligonų įkūrimui – nustatomas specialusis teisinis reglamentavimas šiose teisinio reguliavimo srityse:

1) Teritorijų planavimas

Įstatymo projekto 7 straipsnio 2 dalies 3 punktu ir 8 straipsnio 4 dalimi nustatomos sąlygos neparengus kompleksinio ar specialiojo teritorijų planavimo dokumentų įkuriamo poligono teritorijoje pakeisti žemės sklypų, patenkančių į poligono teritoriją, pagrindinę žemės naudojimo paskirtį ir nustatyti žemės naudojimo būdą, realizuoti statytojo teisę įstatyme nurodytomis sąlygomis (t. y. leisti statyti statinius (karinę infrastruktūrą) neviršijant šiuo įstatymu nustatytų kiekybinių ir kokybinių rodiklių). Siūlomas teisinis reglamentavimas užtikrins iki 3 metų sutrumpintą teritorijų planavimo procesą ir sudarys prielaidas užtikrinti neatidėliotinus nacionalinio saugumo interesus.

2) Statinių statyba poligono teritorijoje

Įstatymo projekto 8 straipsniu atsisakoma statybą leidžiančio dokumento išdavimo procedūros statant statinius poligono teritorijoje. Taip pat pažymėtina, kad ypatingųjų statinių (sudėtingų konstrukcijų ir (ar) ploto statiniai) statybos atveju statinio projekto sprendinių atitiktis teisės aktų reikalavimams bus patikrinta atliekant privalomą statinio projekto ekspertizę.

Įstatymo projekto 8 straipsnyje numatyta, kad poligono teritorijoje statomų ypatingųjų ir neypatingųjų statinių statyba baigiama statytojui ar jo teisės ir pareigas perėmusiam asmeniui surašius deklaraciją (vietoj Statybos užbaigimo akto surašymo) apie statybos užbaigimą, ją patvirtinus ir įregistravus Valstybinėje teritorijų planavimo ir statybos inspekcijoje prie Aplinkos ministerijos.

Kitais atvejais statinių statybai teritorijose, skirtose krašto apsaugai, bus taikomos Statybos įstatyme nustatyti reikalavimai.

Statinių ir (ar) įrenginių statybai ir įrengimui netaikomi Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymo 135 straipsnio 1 dalyje nustatyti ūkinės ir (ar) kitokios veiklos apribojimai (draudimas kirsti mišką ir želdynus) poligono teritorijoje.

3) Poveikio aplinkai vertinimas

Įstatymo projekto 8 straipsnio 2 dalies 1 punktu, pasinaudojant Direktyvos 2011/92/ES 1 straipsnio 3 dalyje numatyta išimties taikymo galimybe, nustatoma, kad poligono teritorijoje planuojamiems objektams netaikomi Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatyme ir jį įgyvendinančiuose teisės aktuose nustatyti reikalavimai, susiję su planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimu ir planuojamos ūkinės veiklos atranka dėl poveikio aplinkai vertinimo. Įstatymo projekto 8 straipsnio 2 dalies 1 punktu numatant išimtį dėl poveikio aplinkai vertinimo procedūrų netaikymo, įvertinta ir tai, kad poligono įsteigimas ir jų sukuriama nauda užtikrinant nacionalinio saugumo interesus bus didesnė, nei padaryta žala aplinkai dėl poligone vykdomos karinės veiklos, ypač įvertinus pasikeitusią geopolitinę situaciją ir jos keliamą grėsmę Lietuvos nacionalinio saugumo interesams. Dėl geopolitinės situacijos pasikeitimo būtina ne tik užtikrinti tinkamą anksčiau minėtų duomenų apie poligono apsaugą, bet ir kuo skubiau jį įsteigti bei įrengti reikalingą infrastruktūrą.

Įvertinus, kad informacijos apie planuojamą ūkinę veiklą – poligono teritorijoje planuojamus objektus, t. y. duomenų apie Lietuvos kariuomenės infrastruktūrą, jos paskirtį ir vietą, veiklos pobūdį ir mastą, teikimas ir viešinimas gali padaryti žalos ir neigiamą poveikį valstybės gynybos tikslams, pasinaudojama Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo 3 straipsnio 4 dalyje numatyta išimties galimybe neatlikti atrankos dėl poveikio aplinkai vertinimo ir poveikio aplinkai vertinimo.

4) Valstybinės reikšmės miškai

Įstatymo projekto 7 straipsnio 2 dalies 4 punktu nustatoma, kad poligono teritorijoje esantys valstybinės reikšmės miškų plotai išbraukiami iš valstybinės reikšmės miškų plotų pagal Įstatymo projekto 4 priedą. Šiuo įstatymu išbraukus poligonų teritorijose esančius valstybinės reikšmės miškų plotus iš valstybinės reikšmės miškų plotų, Lietuvos Respublikos Vyriausybė dėl valstybinės reikšmės miškų plotų schemos pakeitimo priims keisdama nutarimą dėl valstybinės reikšmės miškų plotų išbraukimo iš valstybinės reikšmės miškų plotų.

Atsižvelgiant į tai, kad Miškų įstatymas nustato, kad valstybinėje miško žemėje galima tik su miškų ūkio veikla susijusi veikla, o poligoną siekiama pradėti naudoti kuo skubiau, valstybinės miško žemės plotų nepaverčiant kitomis naudmenomis, pirmiausia poligono teritorijoje esantys valstybinės reikšmės miškai Įstatymo projektu išbraukiami iš valstybinės reikšmės miškų plotų. Miško žemės pavertimas kitomis naudmenomis bus sprendžiamas Vyriausybei priimant nutarimą pagal Lietuvos kariuomenės nustatytą poreikį, kiek to reikia karinei infrastruktūrai pastatyti ar įrengti.

Paverčiant miško žemę kitomis naudmenomis poligono teritorijoje esančiu mišku ir iš jo pagaminama mediena disponuos valstybinės žemės patikėtiniai, valdę miško žemę iki poligonų įsteigimo, t. y. valstybės įmonė Valstybinių miškų urėdija, taip, kaip nustatyta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. gegužės 12 d. nutarime Nr. 545 „Dėl Lietuvos kariuomenės karinių poligonų ir karinio mokymo teritorijų“.

5) Valstybei nuosavybės teise priklausantys vietinės reikšmės keliai

Įstatymo projekto 7 straipsnio 2 dalies 5 punktu nustatoma, kad poligono teritorijoje esantys vietinės reikšmės keliai perduodami Lietuvos kariuomenei patikėjimo teise, todėl nereikės priimti Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo dėl valstybei nuosavybės teise priklausančių vietinės reikšmės kelių perdavimo. Vietinės reikšmės kelių perdavimo Lietuvos kariuomenei faktas bus įforminamas perdavimo–priėmimo aktais, kurių pagrindu Nekilnojamojo turto registro informacinėje sistemoje bus registruojamos daiktinės teisės į perduodamus nekilnojamuosius daiktus. Perdavimo–priėmimo aktai bus pasirašomi perduodamo turto valdytojų ir Lietuvos kariuomenės.

6) Kitas nekilnojamasis turtas

Įstatymo projekto 7 straipsnio 2 dalies 6 punktu nustatoma, kad poligono teritorijose esantis valstybei nuosavybės teise priklausantis nekilnojamasis turtas, išskyrus įstatymo projekte nurodytus žemės sklypus ir kelius, perduodamas patikėjimo teise valdyti, naudoti ir juo disponuoti Lietuvos kariuomenei. Patikėjimo teisė atsiranda nuo turto valdytojo ir Lietuvos kariuomenės perdavimo–priėmimo akto pasirašymo dienos. Atsižvelgiant į tai, nereikės priimti Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio nekilnojamojo turto perdavimo Lietuvos kariuomenei patikėjimo teise.

Perduodamas nekilnojamasis turtas ir kiti šį turtą identifikuojantys duomenys nurodomi turto valdytojo ir Lietuvos kariuomenės pasirašomame perdavimo–priėmimo akte.

Šiuo įstatymu perdavus valstybei nuosavybės teise priklausančią nekilnojamąjį turtą Lietuvos kariuomenei, reikės priimti Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimą dėl turto, kuris pagal įstatymus gali būti tik valstybės nuosavybė, atitinkančios kapitalo dalies sumažėjimo Lietuvos kariuomenei perduoto nekilnojamojo turto verte.

Įstatymo projekto 7 straipsnio 2 dalies 7 punktu nustatoma, kad poligonų teritorijose esantis savivaldybėms nuosavybės teise priklausančias nekilnojamasis turtas, išskyrus Įstatymo projekte nurodytus žemės sklypus ir kelius, perduodamas valstybei nuosavybės teise, o patikėjimo teise valdyti, naudoti ir juo disponuoti Lietuvos kariuomenei. Patikėjimo teisė į perduodamą savivaldybių nuosavybės teise priklausančią nekilnojamąjį turtą atsiranda nuo turto perdavimo–priėmimo akto pasirašymo dienos. Atsižvelgiant į tai, nereikės priimti Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo dėl savivaldybėms nuosavybės teise priklausančio nekilnojamojo turto perdavimo valstybės nuosavybėn ir patikėjimo teisės Lietuvos kariuomenei.

Perduodamas nekilnojamasis turtas ir kiti šį turtą identifikuojantys duomenys nurodomi turto valdytojo ir Lietuvos kariuomenės pasirašomame perdavimo–priėmimo akte.

7) Žemės paėmimas visuomenės poreikiams

Įstatymo projektu pripažįstama, kad Įstatymo projekto prieduose nurodyta valstybinė ir privati žemė yra reikalinga tinkamam ypatingos valstybinės svarbos projektui – poligono įkūrimui – įgyvendinti. Atitinkamai aptariamoms visuomenės poreikiams paaimamos žemės paėmimo procedūrų taikymas, atsižvelgiant į specifinį poreikį ir ypatingą skubą.

Atsižvelgiant į aiškinamojo rašto pirmajame skyriuje nurodytus argumentus, pagrindžiančius ypatingą skubą ir poreikį Lietuvoje įkurti poligoną strateginėje Lietuvos nacionaliniam saugumui svarbioje vietoje, ir į tai, kad nacionalinis saugumas laikytinas viena prioritetinių konstitucinių vertybių, privačios žemės paėmimas vertintinas kaip proporcinga priemonė šiems tikslams pasiekti. Brigados lygio kariniam rengimui reikalingos teritorijos vieta buvo parinkta kruopščiai įvertinus daugybę kriterijų, vienas kurių buvo teritorijoje įsikūrusių gyventojų skaičius. Įstatymo projektu siūlomoje poligono teritorijoje įsikūrę sąlyginai nedaug gyventojų – šioje teritorijoje yra 12 gyvenamosios paskirties statinių ir 1 komercinės paskirties statinys. Planuojamoje poligono teritorijoje, įvertinus Nekilnojamojo turto registro informacinės sistemos duomenis, nustatyta, kad suformuotuose privačios žemės sklypuose yra po vieną gyvenamosios paskirties pastatą, kurie teisėtai pastatyti kitos paskirties, miškų ūkio paskirties ir žemės ūkio paskirties žemės sklypuose (miškų ūkio paskirties žemės sklype pastatas pastatytas 1953 m., o žemės ūkio paskirties žemės sklype – 2009 m.).

Pasirinkta poligono teritorija leidžia užtikrinti geriausią balansą tarp valstybės ir privačių asmenų interesų (vertinant tai, kad visuomenės poreikiams paaimamas įmanomai mažiausias privačios nuosavybės objektų skaičius). Vis dėlto visuomenės poreikis ir nacionalinio saugumo interesas kitu būdu objektyviai negalėtų būti patenkinti, jeigu visuomenės poreikiams nebūtų paimti šie konkretūs privačios nuosavybės objektai. Todėl privačios nuosavybės apsaugos konstitucinė garantija užtikrinama per specialų kompensacinį mechanizmą, kuris siekia grąžinti turto savininkus į tokią situaciją, kuri būtų buvusi, jei jų turtas nebūtų paaimamas visuomenės poreikiams.

Įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad Žemės paėmimo įstatymas, reglamentuojantis žemės paėmimo visuomenės poreikiams procedūras, taikomas tiek, kiek to nereglamentuoja Įstatymo projektas.

Į poligono teritorijas patenkanti valstybinė žemė, kurioje yra atskirais žemės sklypais nesuformuotos valstybinės žemės, valstybinės žemės sklypai ir privačios žemės sklypai formuojami, pertvarkomi ir naudojimo sąlygos (paskirtis, naudojimo būdas, servitutai) nustatomos karinės infrastruktūros projektais.

Įstatymo projektu valstybinei žemei žemės paėmimo visuomenės procedūros nėra taikomos, nes sprendimas dėl valstybinės žemės paėmimo visuomenės poreikiams, žemės valdymo patikėjimo teise, jos paskirties ir naudojimo būdo jau priimamas pačiu Įstatymo projektu. Valstybinė žemė perduodama Krašto apsaugos ministerijai patikėjimo teise, sudarytos sutartys dėl šių žemės sklypų

nutraukiamos pačiu Įstatymo projektu, o valstybinės žemės nuomininkų ir (ar) panaudos gavėjų patirti nuostoliai ir jų atlyginimo dydis nurodomi žemės paėmimo visuomenės poreikiams akte. Projektą įgyvendinanti institucija po šio Įstatymo projekto įsigaliojimo kreipiasi į Nekilnojamojo turto registro tvarkytoją dėl duomenų (patikėjimo teisės, paskirties ir naudojimo būdo) Nekilnojamojo turto registro informacinėje sistemoje įregistravimo.

Į steigiamo poligono teritoriją patenka privačios žemės sklypai (kitos paskirties, miškų ūkio, žemės ūkio), nesuformuotoje valstybinėje žemėje ar valstybiniame žemės sklype esantys statiniai ir (ar) įrenginiai. Šie žemės sklypai, nesuformuotoje valstybinėje žemėje ar valstybiniame žemės sklype esantys statiniai ir (ar) įrenginiai yra išsidėstę Lazdijų rajono savivaldybės teritorijoje Kapčiamiesčio seniūnijoje. Privačios žemės sklypų, nesuformuotoje valstybinėje žemėje ar valstybiniame žemės sklype esančių statinių ir (ar) įrenginių, esančių steigiamo poligono teritorijoje, priskyrimas poligono teritorijai būtinas poligono įkūrimui (privatūs žemės sklypai, nesuformuotoje valstybinėje žemėje ar valstybiniame žemės sklype esantys statiniai ir (ar) įrenginiai yra įsiterpę į numatomą steigti poligono teritoriją), karinės infrastruktūros išdėstymui ir tinkamam jo funkcionavimui. Atsižvelgiant į tai, žemės sklypai, nesuformuotoje valstybinėje žemėje ar valstybiniame žemės sklype esantys statiniai ir (ar) įrenginiai, nurodyti Įstatymo projekto 3 priede, bus paimami visuomenės poreikiams Įstatymo projekte nustatyta tvarka. Privačios žemės sklypai, nesuformuotoje valstybinėje žemėje ar valstybiniame žemės sklype esantys statiniai ir (ar) įrenginiai patikėjimo teise Krašto apsaugos ministerijai bus perduodami tik tada, kai bus atliktos žemės sklypų, nesuformuotoje valstybinėje žemėje ar valstybiniame žemės sklype esančių statinių ir (ar) įrenginių paėmimo visuomenės poreikiams procedūros ir įregistruota valstybės nuosavybės teisė į juos.

Žemės paėmimo įstatyme nustatyti reikalavimai dėl teritorijų planavimo dokumentų (specialiojo plano, žemės paėmimo visuomenės poreikiams projekto) rengimo, derinimo ir viešinimo. Įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad projekto įgyvendinimui netaikomi Žemės paėmimo įstatyme ir kituose įstatymuose numatyti reikalavimai parengti teritorijų planavimo dokumentus.

Įstatymo projektu nustatomos poligono teritorijos ribos. Poligono teritorijos ribos apibrėžiamos pagal Įstatymo projekto prieduose pateikiamus žemės sklypų identifikacinius duomenis.

Įstatymo projekte įtvirtinama, kad žemės paėmimo visuomenės poreikiams procedūros pradžia yra šio įstatymo įsigaliojimo data. Atitinkamai Žemės paėmimo įstatyme nurodyti atliktini veiksmai (pranešimų apie žemės paėmimo visuomenės poreikiams procedūros pradžią siuntimas žemės, nesuformuotoje valstybinėje žemėje ar valstybiniame žemės sklype esančių statinių ir (ar) įrenginių savininkams, Nekilnojamojo turto registro tvarkytojui) skaičiuojami ne nuo Vyriausybės nutarimo patvirtinti specialųjį planą ir pradėti žemės paėmimo visuomenės poreikiams procedūrą įsigaliojimo dienos, o nuo įstatymo įsigaliojimo dienos. Žemės, nesuformuotoje valstybinėje žemėje ar valstybiniame žemės sklype esančių statinių ir (ar) įrenginių savininkams informuoti apie žemės paėmimo procedūros pradžią taikomi sutrumpinti Žemės paėmimo įstatyme nustatyti terminai (7 darbo dienos vietoj 10 darbo dienų). Pranešimams siųsti taikoma Žemės paėmimo įstatyme nustatyta tvarka.

Įstatymo projektu numatoma, kad netaikomos žemės paėmimo visuomenės poreikiams projekto rengimo ir su juo susijusios procedūros. Įstatymo projektu siūloma projektą įgyvendinančiai institucijai, parengus turto vertinimo ataskaitą, kreiptis į Nacionalinę žemės tarnybą su prašymu priimti sprendimą paimti žemę visuomenės poreikiams. Projektą įgyvendinanti institucija organizuoja paimamo visuomenės poreikiams turto vertinimą, kuris atliekamas Žemės paėmimo įstatymo 13 straipsnio nustatyta tvarka.

Kadangi Žemės paėmimo visuomenės poreikiams projektas nėra rengiamas, o visuomenės poreikiams paimami žemės sklypai nurodyti Įstatymo projekto prieduose, Nacionalinė žemės tarnyba įvertina, ar pateikti dokumentai atitinka Įstatymo projekte nurodytus reikalavimus, ir priima sprendimą paimti žemę visuomenės poreikiams, kuris įforminamas žemės paėmimo visuomenės poreikiams aktu. Atsižvelgiant į tai, Įstatymo projektu siūloma sutrumpinti Nacionalinei žemės tarnybai nustatytą 30 dienų terminą iki 20 dienų prašymui priimti sprendimą paimti žemę visuomenės poreikiams išnagrinėti.

Į poligono teritoriją privatūs žemės sklypai patenka visos apimtys (vientisi, nedalijant žemės sklypų dalimis), taip pat nesuformuotoje valstybinėje žemėje ar valstybiniame žemės sklype esantys privatūs statiniai ir (ar) įrenginiai. Atitinkamai nėra vykdomos Žemės paėmimo įstatymo 5 straipsnio 2 dalyje nustatytos procedūros dėl kadastro duomenų patvirtinimo ir įregistravimo Nekilnojamojo turto registro informacinėje sistemoje.

Nacionalinė žemės tarnyba, išnagrinėjusi projektą įgyvendinančios institucijos prašymą, sprendimą tenkinti prašymą įformina žemės paėmimo visuomenės poreikiams aktu. Šio akto turinys iš esmės atitinka Žemės paėmimo įstatymo 5 straipsnio 2¹ dalyje nustatytus duomenis (Įstatymo projektu siūloma nustatyti išsikėlimo iš visuomenės poreikiams paimamo turto sutrumpintą terminą ne trumpesnę negu 3 mėnesiai).

Žemės savininko ir (ar) kito naudotojo, nesuformuotoje valstybinėje žemėje ar valstybiniame žemės sklype esančio statinio ir (ar) įrenginio savininko ir (ar) kito naudotojo informavimas apie žemės paėmimo visuomenės poreikiams aktą, kreipimasis dėl žemės paėmimo visuomenės poreikiams akto teisėtumo patvirtinimo ir atlyginimas už visuomenės poreikiams paimtą turtą vykdomas Žemės paėmimo įstatymo 5 straipsnio 3–5 dalyse ir 13 straipsnyje nustatyta tvarka ir terminais.

Žemės savininkui ir (ar) kitam naudotojui nesuformuotoje valstybinėje žemėje ar valstybiniame žemės sklype esančio statinio ir (ar) įrenginio savininkui ir (ar) kitam naudotojui nepasirašius žemės paėmimo visuomenės poreikiams akto, projektą įgyvendinanti institucija kreipiasi Žemės paėmimo įstatymo 6 straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka į teismą dėl žemės paėmimo visuomenės poreikiams akto teisėtumo patvirtinimo per 30 dienų (Įstatymo projekte siūlomas sutrumpintas 30 dienų terminas vietoj 60 dienų). Visos ginčų dėl žemės paėmimo visuomenės poreikiams nagrinėjimo procedūros vykdomos Žemės paėmimo įstatyme nustatyta tvarka, išskyrus siūlomą sutrumpintą atsiliepimo teismui pateikimo terminą (vietoje 30 dienų siūlomas nustatyti 15 dienų terminas) bei atitinkamai teismo vertinamus duomenis (nėra vertinamas Įstatymo projektu nerengiamas žemės paėmimo visuomenės poreikiams projektas).

Įstatymo projektu nustatoma, kad nuosavybės registravimas valstybės vardu vykdomas projektą įgyvendinančios institucijos. Nuosavybė valstybės vardu registruojama ir patikėjimo teisė įregistruojama, kai pasirašomas žemės paėmimo visuomenės poreikiams aktas ir atlyginama už žemės paėmimą, o tais atvejais, kai žemės paėmimo visuomenės poreikiams aktas nepasirašytas – kai įsiteisėja teismo sprendimas dėl jo teisėtumo patvirtinimo. Įstatymo projekto 3 priede nurodytų žemės sklypų paskirtis ir naudojimo būdas, kuris turės būti nustatytas atlikus žemės paėmimo visuomenės poreikiams procedūras, įtvirtinamas įstatymo projekte. Pažymėtina, kad Įstatymo projekto 3 priede nurodytų žemės sklypų paskirtis ir naudojimo būdas yra pakeičiami tik atlikus žemės paėmimo visuomenės poreikiams procedūras.

8) Saugomos teritorijos

Poligone numatoma plėtoti karinę pratybų infrastruktūrą, vykdyti taktikos pratybas naudojant sunkiąją kovinę ginkluotę ir techniką. Įstatymo projektu numatoma, kad Saugomų teritorijų įstatymą įgyvendinančios institucijos kartu su projektą įgyvendinančia institucija imsis veiksmų, kad neigiamas poveikis saugomoms vertybėms, kurio neįmanoma išvengti dėl poligonų įsteigimo, statinių statybos ar įrenginių įrengimo, poligonų parengimo karinių mokymų ir pratybų veiklai, būtų kompensuojamas įsteigiant lygiavertes saugomas teritorijas kitose vietose. Informacija apie tai Europos Komisijai bus teikiama Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos.

Į įkuriamo poligono teritoriją patenka: Krakinio telmologinis draustinis: jam priklauso plynraistinė 125 ha Krakinio pelkė, būdinga pietryčių zandrinėms lygumoms, jos centre yra 10 ha Krakinio ežeras. Draustinyje esančiose miškuose aptinkama vertingų vakarų taigos, pelkinių miškų gamtinių buveinių, aktyvių aukštapelkių; Pertako ornitologinis draustinis, jame saugomos retų Lietuvos paukščių kurtinių tuokvietės; Pertako miško biosferos poligonas, jame saugoma kurtinio populiacija.

Įstatymo projektu poligono įkūrimą pripažinus ypatingos valstybinės svarbos projektu ir nustačius specialųjį teisinį reguliavimą, bus sudarytos prielaidos skubiai įkurti poligoną bei pradėti jam veikti reikalingos karinės infrastruktūros sukūrimą.

9) Pasienio teisinio režimo kontrolė

Įstatymo projekte nustatoma, kad poligono įkūrimo darbai, taip pat Lietuvos kariuomenės veikla poligono teritorijoje, kuri sutampa su pasienio ruožu ir valstybės sienos apsaugos zona, vykdomi užtikrinant prioritetą pasienio teisinio režimo kontrolei. Šioje teritorijoje vykdomų veiksmų, įskaitant orlaivių, taip pat bepiločių orlaivių skrydžių vykdymą, derinimo tvarka nustatoma bendru Lietuvos kariuomenės vado ir Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos vado įsakymu. Taip pat numatoma, kad poligono teritorijoje, sutampančioje su valstybės sienos apsaugos zona, leidžiama būti asmenims, neįrašytiems į Valstybės sienos apsaugos tarnybos sudaromą asmenų, turinčių teisę būti valstybės sienos apsaugos zonoje, pasienio juostoje, pasienio vandenyse, kurių vandenimis arba krantais eina išorės siena, sąrašą, kai šie asmenys į valstybės sienos apsaugos zoną atvyksta poligono įkūrimo tikslais, taip pat dalyvauti Lietuvos kariuomenės poligone vykdomoje veikloje.

10) Kitos nuostatos

Į poligono teritorijos ribas patenka valstybinės žemės sklypai ir valstybinė žemė, kurioje nesuformuoti žemės sklypai, todėl, siekiant pertvarkyti poligono teritorijoje esančius žemės sklypus į vieną bendro ploto žemės sklypą ir nustatyti jo naudojimo sąlygas, Įstatymo projekto 4 straipsnio 4 dalimi nustatomas specialusis reglamentavimas, kad į poligono teritoriją patenkanti valstybinė žemė, kurioje yra atskirais žemės sklypais nesuformuota valstybinė žemė, ir valstybinės žemės sklypai formuojami, pertvarkomi, nustatomos naudojimo sąlygos (paskirtis, naudojimo būdas, servitutai ir kt.) Žemės įstatymo nustatyta tvarka rengiant karinės infrastruktūros projektus.

CK 4.124 straipsnyje nustatyti servituto nustatymo pagrindai ir momentas. CK 4.124 straipsnio 1 dalyje, be kita ko, nustatyta, kad servitutus gali nustatyti įstatymai, o minėto straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad iš servituto kylančios teisės ir pareigos subjektams atsiranda tik įregistravus servitutą, išskyrus atvejus, kai servitutą nustato įstatymai. CK 4.124 straipsnio 3 dalis nustato, kad, nustatant servitutus, visais atvejais turi būti ir dėl servitutų nustatymo viešpataujančiuoju tampančio daikto savininko valia, išskyrus atvejus, kai servitutą nustato įstatymai ar teismo sprendimas. Nors paminėtos CK nuostatos nustato išimtį dėl įstatymu nustatytų servitutų įregistravimo, siekiant išviešinti iš servituto kylančias teises ir pareigas subjektams, priėmus Įstatymo projektą servitutai, nustatyti įstatymu, bus įregistruoti Nekilnojamojo turto registro informacinėje sistemoje.

2. Įstatymo projektu visuomenės poreikiams paimamo turto savininkams numatomas poligono įkūrimo aplinkybių nulemtas praradimų atlyginimas

Įstatymo projekto 10 straipsnio 1 dalyje siūloma nustatyti, kad turto savininkui, kurio žemė ir (ar) kitas nekilnojamasis turtas paimamas visuomenės poreikiams, išmokama speciali kompensacinė išmoka: 45 minimaliųjų mėnesinių algų (toliau – MMA) dydžio už visuomenės poreikiams paimamą gyvenamosios paskirties statinį arba 5 MMA dydžio už visuomenės poreikiams paimamą žemės ūkio paskirties arba miškų ūkio paskirties žemės sklypą, taip pat komercinės paskirties statinį. Tokiu atveju Projektus įgyvendinanti institucija šią išmoką kartu su žemės paėmimo visuomenės poreikiams akte nurodyta atlyginimo suma pervestų į savininko nurodytą banko ar kitos kredito įstaigos sąskaitą. Pažymėtina, kad bendrasavininkams, vadovaujantis bendraisiais civilinės teisės principais, kompensacinė išmoka būtų išmokama proporcingai turimo nekilnojamojo turto daliai.

Įstatymo projektu siūloma nustatyti specialioji kompensacinė išmoka skirta atlyginti turto savininkų patiriamus praradimus, kylančius dėl išskirtinių su poligono įkūrimu susijusių aplinkybių: projekto įgyvendinimo skubos, be kita ko, taikant specialiąsias Įstatymo projektu numatomas teritorijų planavimo ir statybų sąlygas, teritorijos specifikos ir dėl to atsirandančios ribotos galimybės įsigyti lygiavertį turtą (įvertinus atitinkamos teritorijos nekilnojamojo turto rinkos ypatumus) bei kitų poligono įkūrimo ypatumų. Neturtinio pobūdžio praradimai nepatenka į turto vertinimo metodikų taikymo sritį, todėl jų kompensavimas galėtų būti pagrįstai sprendžiamas tik atskiru teisiniu reguliavimu, nustatančiu papildomą kompensacinę išmoką, o ne per turto rinkos vertės nustatymo mechanizmą.

Istatymo projekte numatomas poligono įkūrimo projektas savo pobūdžiu iš esmės skiriasi nuo kitų valstybei svarbių projektų, tokių kaip kelių ar geležinkelių infrastruktūros plėtra ir jų įgyvendinimas. Pastarieji projektai paprastai įgyvendinami taikant teritorijų planavimo procedūras, užtikrinant viešinimą, savininkų informavimą ir galimybę iš anksto prisitaikyti prie planuojamų sprendinių. Tačiau šio poligono įkūrimo atveju sprendimai priimami skubos tvarka, savininkams nesuteikiant realios galimybės dalyvauti teritorijų planavimo procese ar laiku suplanuoti alternatyvių turtinių ir ūkinės veiklos sprendimų. Taip pat skirtumas yra ir dėl kitų karinių poligonų įkūrimo: Lietuvos kariuomenės Rūdninkų karinio poligono ir Lietuvos kariuomenės Tauragės karinio poligono įkūrimo atvejais nebuvo visuomenės poreikiams paimami statiniai (įskaitant gyvenamosios paskirties), Lietuvos kariuomenės Šilalės karinio poligono įkūrimo atveju gyvenamųjų pastatų savininkai (2 sodybos, kurios naudotos kaip vasarnamiai, be nuolatinio gyvenimo) sutiko su turto paėmimu visuomenės poreikiams ir aktyviai dalyvavo sprendžiant su turto perdavimu valstybei kilusius klausimus dar iki įstatymų nuostatų, kuriomis pradedamas žemės paėmimo visuomenės poreikiams procesas, įsigaliojimo.

Istatymo projekte, atsižvelgiant į anksčiau įvardytas su poligono įkūrimu susijusias aplinkybes, taip pat įvertinus individualias aplinkybes (konkrečią poligono teritorijoje esančio turto savininkų situaciją, jų turimą turtą ir jo reikšmę savininkui, galimus jų praradimus) bei siekiant užtikrinti teisingą interesų pusiausvyrą šioje išimtinėje situacijoje, kai nacionalinio saugumo interesai reikalauja skubių sprendimų, o savininkų teisės suvaržomos daugiau nei įprastai, siūlomas nustatyti specialusis teisinis reguliavimas (*lex specialis*), taikytinas atlyginant visuomenės poreikiams paimamo turto savininkų praradimus tik šio konkretaus poligono įkūrimo atveju.

Pažymėtina, kad siūlomas reguliavimas nėra ir negali būti laikomas universaliu visiems nuosavybės paėmimo visuomenės poreikiams atvejams. Jis taikomas tik esant išimtinių kriterijų visumai – nacionalinio saugumo tikslams, ypatingos skubos tvarkai, teritorijų planavimo procedūrų netaikymui ir objektyviai ribotoms galimybėms įsigyti lygiavertį turtą. Esant tokioms išskirtinėms aplinkybėms būtina proporcingai pasidalinti nuosavybės paėmimo visuomenės poreikiams sukeltą naštą (praradimus) tarp valstybės ir asmens, taip užtikrinant teisingą interesų pusiausvyrą ir neperkeliant visos naštos dėl viešojo intereso skubaus įgyvendinimo vien tik turto savininkui. Toks reguliavimas grindžiamas ne tik egzistuojančiomis šio poligono įkūrimo atveju išskirtinėmis aplinkybėmis, bet ir konstitucine doktrina, įpareigojančia įvertinti visas konkrečiame kontekste reikšmingas su visuomenės poreikiams paimamu turtu susijusias aplinkybes. Konstitucinis Teismas 2024 m. liepos 3 d. nutarime Nr. KT62-A-N9/2024 konstatavo, kad „iš Konstitucijos, *inter alia* jos 23 straipsnio 3 dalies, įstatymų leidėjui kyla pareiga nustatyti tokį atlyginimo už visuomenės poreikiams paimamą nuosavybę teisinį reguliavimą, kuriuo būtų sudarytos prielaidos individualiai nustatant atlyginimo už paimamą turtą dydį, atsižvelgus į visas šiame kontekste reikšmingas su visuomenės poreikiams paimamu turtu susijusias aplinkybes, visuomenės poreikiams paimamo turto savininkui atlyginti ir kitus *inter alia* neturtinio pobūdžio praradimus, atsiradusius dėl išskirtinės visuomenės poreikiams paimamo turto reikšmės jo savininkui“.

Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje taip pat nuosekliai pabrėžiama, kad priverstinio nuosavybės paėmimo atveju turi būti užtikrinta teisinga pusiausvyrą (*fair balance*) tarp viešojo intereso ir asmens teisių, o savininkui negali tekti neproporcinga našta (žr., pvz., *James and Others v. the United Kingdom*, 1986-02-21, par. 54; *Sporrong and Lönnroth v. Sweden*, 1982-09-23, par. 69).

Vertinant kitų valstybių praktiką, išskirtinas Švedijos ir Suomijos pasirinktas modelis, įteisinant fiksuotą 25 procentų dydžio priedą prie priverstinai paimamo turto rinkos kainos, kaip leidžiantį iš dalies atkurti savininko *ex ante* padėtį.

Dauguma Europos Sąjungos valstybių narių (Vokietija, Nyderlandai, Prancūzija, Ispanija, Austrija) taip pat pripažįsta, kad vien rinkos vertė nėra pakankama. Nors jose dažniau taikomas individualizuotas nuostolių vertinimas (perkėlimo, veiklos praradimo, adaptacijos kaštai ir kt.), galutinis rezultatas paprastai yra kompensacija, viršijanti grynąją rinkos vertę už priverstinai paimamą turtą. Vis dėlto šis modelis valstybės institucijoms kuria didžiulę administracinę naštą, o

dėl siekio įvertinti kiekvieną konkrečią aplinkybę, be kita ko, dažnai kelia ginčų, todėl Švedijos ir Suomijos pasirinktas fiksuoto dydžio priedas vertintinas kaip racionali ir funkcionali alternatyva.

Atsižvelgiant į anksčiau apžvelgtą Lietuvos Konstitucinio Teismo doktriną, Europos Žmogaus Teisių Teismo ir kitų valstybių praktiką, nagrinėjamu ypatingos skubos poligono steigimo atveju, kuriam reikalingos ypatingos išimtys, susijusios su teritorijų planavimu (netaikomas), neatidėliotinu ir greitu procesu paimant privačios nuosavybės žemę ir kitą turtą visuomenės poreikiams, siekiant suformuoti poligono teritoriją ir jo funkcionavimui įrengti reikalingą karinę infrastruktūrą, teisingas atlyginimas turi būti suprantamas plačiau nei visuomenės poreikiams paimamo turto rinkos vertė ir apimti: paimamo turto rinkos vertę, faktiškai patirtas persikėlimo, prisitaikymo ir veiklos perkėlimo išlaidas, prarastas pajamas ir investicijas, susijusias su nutraukta ar iš esmės pakeista ūkine veikla, bei kompensaciją už neturtinius praradimus. Tik toks kompleksinis kompensavimo modelis leistų užtikrinti, kad poligono steigimas, nors ir grindžiamas itin svarbiu viešuoju interesu, nepaneigtų konstitucinio nuosavybės neliečiamumo principo ir nepažeistų asmens teisės į teisingą atlyginimą. Todėl Įstatymo projektu siūloma šio karinio poligono steigimui nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris užtikrintų ne tik turtinio, tačiau ir neturtinio pobūdžio praradimų atlyginimą visuomenės poreikiams paimamo turto savininkams.

Vertinant savininkų, kurių nekilnojamasis turtas bus paimamas visuomenės poreikiams poligono teritorijoje, situaciją, pažymėtina, kad minėtoje teritorijoje esantis nekilnojamasis turtas yra žemesnės rinkos vertės zonoje, palyginti su besiribojančiomis Kalvarijų, Marijampolės rajono, Alytaus rajono ir Druskininkų savivaldybėmis. Tokį verčių skirtumą lemia šios teritorijos išskirtinė vieta, t. y. išsidėstymas palei Baltarusiją, į kurią visi keliai yra uždaryti, nėra jokio tranzito, tai lemia ribotas teritorijos vystymosi perspektyvas ir atitinkamai rinkos verčių skirtumą. Be to, šioje teritorijoje žemės ūkio paskirties žemės našumo balas (26) yra žemiausias regione. Projekto įgyvendinimo teritorijoje ir gretimose teritorijose beveik nelieka privačių atitinkamos paskirties sklypų, kuriais savininkai galėtų realiai pakeisti prarastą turtą. Be to, atsižvelgiant į tai, kad nekilnojamojo turto rinka Lazdijų rajone nėra aktyvi (pagal VI Registrų centro viešai skelbiamą informaciją apie Lazdijų rajono savivaldybės teritorijoje sudarytų žemės sklypų sandorių skaičių), galima situacija, kai pasiūloje apskritai nebus lygiaverčio turto (tokiu atveju asmuo iš esmės gali netekti galimybės įsigyti kitą būstą, mišką ir kitą nekilnojamąjį turtą). Šios objektyvios aplinkybės lemia tai, kad savininkams išmokėtas atlyginimas, apskaičiuotas vadovaujantis rinkos vertės nustatymo principais, neužtikrins realios galimybės įsigyti kitą lygiavertį nekilnojamąjį turtą šiame regione.

Konstitucinis Teismas jau minėtame 2024 m. liepos 3 d. nutarime Nr. KT62-A-N9/2024, be kita ko, nurodė kad „Konstitucijos 23 straipsnio 3 dalies nuostata, jog atlyginimas už visuomenės poreikiams paimamą nuosavybę turi būti teisingas, aiškintina kaip reiškianti ir tai, kad nustatant tokį atlyginimą turi būti įvertinamos visos šiame kontekste reikšmingos su visuomenės poreikiams paimamu turtu susijusios aplinkybės – jomis turi būti paremtas individualus įstatymų nustatyta tvarka (*pirmiausia atsižvelgus į visuomenės poreikiams paimamam turtui lygiaverčio turto vertę*) priimamas sprendimas dėl atlyginimo už visuomenės poreikiams paimamą turtą“.

Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad vien tik formaliai taikomas rinkos vertės kriterijus šiuo atveju neužtikrina teisingo atlyginimo, kadangi jis neatkuria pažeistos savininko turtinės padėties ir neleidžia išsaugoti iki nuosavybės paėmimo buvusio gyvenimo lygio. Tokia situacija neatitiktų konstitucinio proporcingumo principo bei Konstitucijoje įtvirtintos nuosavybės neliečiamumo garantijos turinio. Be to, atsižvelgiant į tai, kad nuosavybės paėmimas visuomenės poreikiams laikytinas kraštutine priemone (*ultima ratio*), valstybė privalo užtikrinti ne tik formalų, bet ir realų, adekvatų bei teisingą atlyginimą už paimamą turtą. Priešingu atveju būtų iš esmės paneigta asmens teisė į nuosavybės apsaugą ir Konstitucijoje įtvirtintas teisingo atlyginimo už nuosavybės paėmimą principas.

Paminėtina, kad, rengiant Įstatymo projektą, svarstyta galimybė į visuomenės poreikiams paimamo turto vertinimą integruoti vertę, kuri sudarytų galimybę už gautą atlyginimą įsigyti lygiavertį turtą besiribojančiose savivaldybėse (kitoje verčių zonoje). Vis dėlto, atsižvelgiant į tai, kad turto vertinimas atliekamas Žemės paėmimo įstatymo 13 straipsnyje nustatyta tvarka, be kita ko,

vadovaujantis Turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymu ir Lietuvos Respublikos finansų ministro 2012 m. balandžio 27 d. įsakymu Nr. 1K-15 patvirtinta Turto ir verslo vertinimo metodika, taip pat atsižvelgiant į turto vertinimo ekspertų išvadą, kad toks reguliavimas iš esmės iškreiptų turto vertinimo instituto prasmę (tai nebebūtų turto vertė, kaip ji suprantama pagal Tarptautinius vertinimo standartus arba Europos vertinimo standartus), ši reguliavimo alternatyva buvo atmesta.

Taigi, siekiant teisingai atlyginti už paimamą visuomenės poreikiams turtą ir užtikrinti teisingą pusiausvyrą (*fair balance*) tarp viešojo intereso ir asmens teisių (EŽTT yra konstatavęs, kad savininkui tokiais atvejais negali tekti neproporcinga našta (žr., pvz., *James and Others v. the United Kingdom*, 1986-02-21, par. 54; *Sporrong and Lönnroth v. Sweden*, 1982-09-23, par. 69)), galimybės įsigyti lygiavertį turtą praradimas vertintinas kaip neturtinio pobūdžio praradimas.

Galimybės įsigyti lygiavertį turtą praradimas iš esmės pablogintų savininko teisinę ir ekonominę padėtį, nes jis atsidurtų ne lygiavertėje ir ne lygiateisėje situacijoje, palyginti su padėtimi, kurią turėjo iki nuosavybės paėmimo. Toks teisinis reguliavimas reikštų, kad savininkui būtų atlyginama formaliai, tačiau neužtikrinant realios galimybės atkurti iki paėmimo buvusią turto ir gyvenimo sąlygų pusiausvyrą. Tai prieštarautų lygiateisiškumo principui, nes nuosavybės netekęs asmuo patirtų neproporcingą ir išskirtinę naštą, kurios nepatiria kiti asmenys analogiškose situacijose. Todėl toks atlyginimo mechanizmas neatitiktų Konstitucijoje įtvirtinto teisingo atlyginimo už nuosavybės paėmimą visuomenės poreikiams principo, reikalaujančio ne tik formalaus atlygio, bet ir realaus nuosavybės vertės bei jos funkcijų kompensavimo.

Teisingas atlyginimas už visuomenės poreikiams paimamą turtą, be kita ko, sudarytų prielaidas užkirsti kelią visuomenės supriešinimui nacionalinio saugumo ir gynybos politikos klausimais, skatintų konstruktyvų vietos bendruomenių bendradarbiavimą su gynybos institucijomis bei užtikrintų sklandų gynybos infrastruktūros projektų įgyvendinimą. Turto savininkų ir visuomenės nepasitenkinimas neteisingu atlyginimu už visuomenės poreikiams paimamą turtą galėtų apsunkinti projekto įgyvendinimą ir būti išnaudojamas priešišku valstybių informacinėms ar kitokio pobūdžio poveikio priemonėms, siekiant kurstyti visuomenės nepasitikėjimą valstybės institucijomis, įskaitant Lietuvos kariuomenę.

Įstatymo projektu siūloma diferencijuoti neturtinio pobūdžio praradimų atlyginimą, atsižvelgiant į visuomenės poreikiams paimamo nekilnojamojo turto reikšmę jo savininkui. Siūlomas reguliavimas grindžiamas prielaida, kad didžiausią asmeninę, socialinę ir ekonominę reikšmę savininkui turi gyvenamasis būstas, todėl jo paėmimo atveju būtų mokama didesnė neturtinio pobūdžio praradimų kompensacija, palyginti su kito nekilnojamojo turto – žemės ūkio arba miškų ūkio paskirties žemės, taip pat komercinės paskirties pastatų paėmimu.

Siūlomu teisiniu reguliavimu atsižvelgiama į tai, kad gyvenamojo būsto paėmimas visuomenės poreikiams sukelia savininkui reikšmingų neturtinio pobūdžio praradimų. Priverstinis persikėlimas lemia būtinybę ieškoti naujo gyvenamojo būsto, patirti su įsikūrimu susijusius organizacinius ir praktinius nepatogumus, taip pat neapibrėžtumą dėl ateities. Be to, savininkas patiria socialinės, psichologinės ir praktinės adaptacijos sunkumų, susijusių su įprastos gyvenimo aplinkos pasikeitimu, įskaitant darbo ar mokymosi vietos keitimą, socialinių ryšių nutrūkimą ir naujų kūrimą, kasdienės rutinos ir susisiektimo įpročių pokyčius, paslaugų prieinamumo pasikeitimą. Priverstinis gyvenamosios vietos pakeitimas, be kita ko, lemia reikšmingus emocinius išgyvenimus, susijusius su ilgalaikio ryšio su gyvenamąja aplinka nutrūkimu, kuris turi įtakos asmens saugumo jausmui ir socialiniam stabilumui.

Vertintina, kad toks diferencijavimas atitinka proporcingumo ir teisingumo principus, nes atlyginant neturtinio pobūdžio praradimus leidžia įvertinti turto reikšmę savininko gyvenimo sąlygoms, socialiniam stabilumui bei ūkinės veiklos tęstinumui.

Atlikus preliminarų nekilnojamojo turto rinkos vertinimą Lazdijų rajono ir besiribojančių Kalvarijos, Marijampolės, Alytaus rajono ir Druskininkų savivaldybių teritorijose analizę, matyti, kad gyvenamosios paskirties statinių, lygiavertčių esantiems poligono teritorijoje ar panašių, Lazdijų rajono savivaldybėje nėra, o besiribojančiose Kalvarijos, Marijampolės, Alytaus rajono ir Druskininkų savivaldybių teritorijose rinkos kaina didesnė nei esančių poligono teritorijoje.

Atsižvelgiant į tai, siūloma nustatyti tokį neturtinio pobūdžio praradimų atlyginimo dydį, kuris sudarytų galimybę įsigyti lygiavertį turtą gretimuose regionuose.

Kaip jau minėta, vertinti dėl poligono įkūrimo ir žemės bei kito nekilnojamojo turto paėmimo visuomenės poreikiams procedūrų turto savininkų patiriami administraciniai, socialiniai ir buitiniai nepatogumai, taip pat vertinta būtinybė suderinti asmens nuosavybės teisių apsaugą su viešuoju interesu ir realiomis valstybės finansinėmis galimybėmis (išmokų dydis nustatomas atsižvelgiant, be kita ko, į tai, kad būtų užtikrintas viešųjų finansų tvarumas ir nepažeistas kitų konstituciškai reikšmingų valstybės funkcijų finansavimas).

Taigi, remiantis individualiu situacijos vertinimu (su poligono įkūrimo specifika susijusių aplinkybių, sukeliančių panašius praradimus apibrėžtam asmenų ratui – poligono teritorijoje esančio nekilnojamojo turto savininkams, vertinimu, taip pat šių turto savininkų situacijos ir numatomų praradimų vertinimu, kurie, be kita ko, sieti su konkrečiomis aiškinamajame rašte įvardytomis turto verčių zonomis), taip pat įvertinus tai, kad nėra objektyvių kriterijų, kurių pagrindu būtų galima nustatyti visiškai individualizuotą (kiekvienam turto savininkui atskirai) patiriamų neturtinių praradimų dydį finansine išraiška, ir atsižvelgiant į Švedijos ir Suomijos praktiką taikant standartizuotą išmokos dydį, kuriuo siekiama atkurti savininkų teises į buvusią padėtį (šių valstybių praktikoje konstatuota, kad standartizuotas neturtinio pobūdžio praradimų dydis padėjo išvengti sudėtingų procedūrų ir galimų ginčų kiekvieno savininko patiriamus neturtinio pobūdžio praradimus vertinant individualiai, taip pat padidino visuomenės saugumą bei pasitikėjimą valstybe), Įstatymo projektu siūloma nustatyti fiksuoto dydžio specialiąsias kompensacines išmokas, skirtas neturtinio pobūdžio praradimams atlyginti.

Kaip matyti, rengiant Įstatymo projektą buvo atliktas individualus neturtinio pobūdžio praradimų vertinimas norminio reguliavimo lygmeniu. Minėta, kad Konstitucinis Teismas yra ne kartą konstatavęs, kad „<...> yra įtvirtinta įstatymų leidėjo pareiga išleisti įstatymą ar įstatymus, nustatančius žalos atlyginimą asmeniui už jam padarytą materialinę ir moralinę žalą <...>“ (2006 m. rugpjūčio 19 d., 2012 m. balandžio 18 d. nutarimai). Konstitucinis Teismas 2024 m. liepos 3 d. nutarime taip pat akcentavo, kad turi būti sudarytos prielaidos individualiai nustatyti atlyginimo už visuomenės poreikiams paimamą turtą dydį, atsižvelgiant į visas reikšmingas aplinkybes, tačiau iš šios doktrinos neišplaukia imperatyvas kiekvienu atveju taikyti tik *ad hoc* kompensacijos modelį, t. y. konstitucinė doktrina nereikalauja individualizavimo procedūrine prasme, jei jis yra užtikrinamas normatyvine prasme. Konstitucinis Teismas taip pat yra konstatavęs, kad „<...> žalos atlyginimas įvairiose valstybės funkcijų vykdymo srityse gali būti reguliuojamas skirtingai <...>“ (2006 m. rugpjūčio 19 d. nutarimas). Be to, kaip jau minėta, nėra objektyvių, patikrinamų kriterijų, kurie leistų šioje situacijoje kiekvienam savininkui finansine išraiška tiksliai nustatyti neturtinius praradimus. Konstitucinis Teismas nereikalauja neįmanomo – jis nereikalauja sukurti absoliučiai tikslaus neturtinės žalos vertinimo mechanizmo, jei tokio objektyviai negali būti. Fiksuotas dydis šiuo atveju yra proporcinga teisėkūros priemonė, kuria įgyvendinama įstatymo leidėjo diskrecija įstatymais sureguliuoti asmeniui valstybės veiksmais padarytos žalos atlyginimą. Siūlomas teisinis reguliavimas ne tik užtikrina toje pačioje situacijoje esančių turto savininkų lygiateisiškumą, bet ir eliminuoja subjektyvų vertinimą, sumažina galimą diskriminacijos riziką, skirtingą tos pačios situacijos vertinimą.

Argumentai / kriterijai, nulemiantys siūlomą vienkartinės ir fiksuotos išmokos, taikytinos tik individualiai įvertinus šiam ypatingos valstybinės reikšmės krašto apsaugos objektui įgyvendinti nustatytas faktines aplinkybes ir nustatčius reikšmingus neturtinio pobūdžio praradimus, dydį, apibendrintini taip:

1) išmokos už teisėtai pastatytų gyvenamosios paskirties statinių paėmimą visuomenės poreikiams siūlomas 45 MMA dydis grindžiamas:

- prarastos galimybės įsigyti kitą lygiavertį turtą besiribojančiose savivaldybėse kompensavimu;
- kitų neturtinio pobūdžio praradimų (laikas kito turto paieškai bei įsigijimui, persikėlimo ir įsikūrimo rūpesčiai, adaptacija, veiklos tęstinumo ir įprastos gyvenimo rutinos sutrikdymas, emociniai išgyvenimai ir kt.) kompensavimu;

2) išmokos už žemės ūkio arba miškų ūkio paskirties sklypo, komercinės paskirties statinio paėmimą visuomenės poreikiams siūlomas 5 MMA dydis grindžiamas:

- apsunkintos ir ribotos galimybės toje pačioje savivaldybės teritorijoje įsigyti kitą lygiavertį turtą kompensavimu;
- neturtinio pobūdžio praradimais (laikas kito turto paieškai bei įsigijimui, veiklos tęstinumo sutrikdymas, nusistovėjusių verslo ryšių ir klientų praradimas ir kt.).

3. Nustatomos į karinio mokymo teritoriją ir tarpinę teritoriją įsiterpusios privačios žemės ir (ar) kito nekilnojamojo turto pardavimo valstybės nuosavybės specialiosios sąlygos.

Įstatymo projekto 14 straipsniu siūloma numatyti, kad jei žemės savininkai, kuriems privačios nuosavybės teise priklauso į karinio mokymo teritoriją ar tarpinę teritoriją įsiterpę žemės sklypai su teisėtai pastatytais gyvenamosios paskirties statiniais, kreipiasi į Projektus įgyvendinančią instituciją dėl žemės su gyvenamosios paskirties statiniais pardavimo valstybei per 60 mėnesių nuo šio įstatymo įsigaliojimo dienos, siūloma žemės išpirkimo kaina didinama 22 MMA. Siūlomas 60 mėnesių terminas siejamas su planuojama poligono ir karinio mokymo teritorijos eksploatacijos pradžia (poligoną ir karinio mokymo teritoriją planuojama pradėti eksploatuoti 2031 m.). Šios nuostatos sudarys prielaidas savininkams priėmus sprendimą parduoti žemę ar kitą turtą, jį valstybei perleisti palankesnėmis sąlygomis, taip pat užtikrinti karinio mokymo teritorijų vientisumą.

Pažymėtina, kad Nutarimu Nr. 545 apibrėžtas karinio poligono ir karinio mokymo teritorijos statuso skirtumas lemia tai, kad šiose teritorijose turtą turintys asmenys patiria skirtingas pasekmes:

1) siekiant įsteigti karinį poligoną ir atsižvelgiant į tai, kad karinio poligono teritorijoje esančios visos žemės valdytoja yra Krašto apsaugos ministerija (poligonas yra karinė teritorija, kurioje įrengiama karinė infrastruktūra ir nuolat vykdomos karinės pratybos ir mokymai; į poligono teritoriją negali būti įsiterpusių privačios žemės sklypų), *privatus turtas yra paimamas visuomenės poreikiams (eksproprijuojamas)*, t. y. šioje situacijoje nėra paisoma turto savininko valios, nes siekiama užtikrinti itin svarbius viešuosius interesus – nacionalinį saugumą ir valstybės gynybos pajėgumų stiprinimą. Tokiu atveju individualaus turto savininko interesai ir jo valia užleidžia vietą viršesniai viešajam interesui, o nuosavybės teisės ribojimas pateisinamas Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtinta galimybe paimti turtą visuomenės poreikiams, laikantis įstatymų nustatytos tvarkos ir teisingai atlyginant patirtus nuostolius. Kaip minėta, kariniame poligone yra statoma / įrengiama karinė infrastruktūra ir nuolat vykdomos karinės pratybos;

2) karinio mokymo teritorija neturi nuolatinio karinės teritorijos statuso (čia nėra įrengiama karinė infrastruktūra, o karinės pratybos ir mokymai vykdomi vos keletą kartų per metus), todėl privati nuosavybė šioje teritorijoje nėra paimama visuomenės poreikiams. Į nustatomą karinio mokymo teritoriją įsiterpusio *turto savininkų teisės nėra suvaržomos*, t. y. jie ir toliau gali laisvai disponuoti savo nuosavybe ir priimti valinius sprendimus. Pažymėtina, kad į šiuo metu jau veikiančias karinio mokymo teritorijas taip pat yra įsiterpusių privačios žemės sklypų, su kurių savininkais Lietuvos kariuomenė daugelį metų sėkmingai bendradarbiauja.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, konstatuotina, kad vienodos kompensacijos nustatymas abiem savininkų grupėms (ir tiems, kurių turtas eksproprijuojamas, ir tiems, kurių turtinės teisės nėra suvaržomos) reikštų konstitucinio lygiateisiškumo principo pažeidimą. Vis tik vertinant galimą karinio mokymo teritorijoje vykdomos veiklos poveikį gyventojams, Įstatymo projektu siūlomas į karinio mokymo teritoriją įsiterpusių gyvenamosios paskirties statinių kainos padidinimas, jei savininkas nuspręstų šį turtą parduoti valstybei – tai priemonė, kurios paskirtis (1) atlyginti gyvenamosios paskirties statinio savininko patiriamus nepatogumus, jei karinio mokymo teritorijoje planuojama vykdyti veikla darytų įtaką jo pasirinkimui keisti gyvenamąją vietą, taip pat (2) tokio turto savininkui nusprendus keisti gyvenamąją vietą, jį paskatinti turtą parduoti valstybei (o ne kitam subjektui), taip siekiant formuoti vientisą karinio mokymo teritoriją. Vis dėlto būtina pabrėžti, kad į karinio mokymo teritoriją įsiterpusių gyvenamųjų statinių savininkai neprivalo šio turto parduoti, o nusprendę parduoti gali pasirinkti bet kurį pirkėją (nebūtinai valstybę). Taigi, į karinio mokymo teritoriją įsiterpusių gyvenamųjų statinių savininkų teisės nėra niekaip suvaržomos ar apribojamos.

Įstatymo projekto 14 straipsnyje siūloma nustatyti, kad Projektus įgyvendinanti institucija organizuoja siūlomo parduoti valstybei turto vertinimą, kuris atliekamas Žemės paėmimo įstatymo

13 straipsnyje nustatyta tvarka ir, gavusi turto vertinimo ataskaitą, informuoja turto savininką apie siūlomą turto įsigijimo kainą, kurią sudaro turto vertinimo ataskaitoje nurodyta turto vertė ir jos padidėjimas 22 MMA dydžio išmoka. Jei savininkas sutinka su siūloma turto kaina, Projektus įgyvendinanti institucija kreipiasi į Nacionalinę žemės tarnybą su prašymu sudaryti turto pirkimo sutartį, kurią pasirašo Nacionalinės žemės tarnybos vadovas arba jo įgaliotas asmuo. Žemės sklypo su gyvenamosios paskirties statiniais pirkimo valstybės nuosavybės sutartyje nurodoma, kad įsigyjamo turto patikėjimo teisės subjektas yra Projektus įgyvendinanti institucija. Tais atvejais, kai valstybės nuosavybės įsigijami gyvenamosios paskirties statiniai, esantys nesuformuotoje valstybinėje žemėje ar valstybinės žemės sklype, pirkimo sutartį pasirašo Projektus įgyvendinančios institucijos vadovas arba jo įgaliotas asmuo.

Turto pirkimo valstybės nuosavybės sutartyje nurodomas valstybės nuosavybės įsigijimas turtas, jo įsigijimo kaina ir sumokėjimo terminas, išsikėlimo iš šio turto terminas, kuris negali būti trumpesnis negu 3 mėnesiai, skaičiuojant nuo sutarties pasirašymo ir turto įsigijimo sumos pervedimo į turto savininko sąskaitą dienos. Įstatymo projekte taip pat numatoma, kad turto pirkimo valstybės nuosavybės sutarties sudarymo išlaidas apmoka Projektus įgyvendinanti institucija.

Įsigytas valstybės nuosavybės žemės sklypas Projektus įgyvendinančiai institucijai perduodamas valdyti patikėjimo teise Lietuvos Respublikos žemės įstatymo nustatyta tvarka.

Dėl į karinio mokymo teritoriją įsiterpusių privačių žemės sklypų ši teritorija tampa fragmentuota, o tokioje karinio mokymo teritorijoje vykdomos karinės pratybos – mažiau efektyvios. Įstatymo projektu siūlomas į karinio mokymo teritoriją įsiterpusios privinės žemės ir (ar) kito nekilnojamojo turto įsigijimas valstybės nuosavybės specialiomis sąlygomis, t. y. kainą už valstybei parduodamą žemę ar kitą nekilnojamąjį turtą didinant 22 MMA, paskatins šiuos savininkus sprendimą dėl žemės perleidimo valstybės nuosavybės priimti iki poligono ir karinio mokymo teritorijos eksploatavimo pradžios ir sudarys prielaidas suformuoti mažiau fragmentuotą karinio mokymo teritoriją.

Siūlomos išmokos dydis nustatomas įvertinus kelis tarpusavyje susijusius aspektus. Pirma, siekiama sukurti motyvacinę (skatinamąją) priemonę, todėl buvo vertinama, kad išmoka turi atitikti patrauklumo kriterijų, t. y. būti didesnė nei lygiaverčio nekilnojamojo turto rinkos vertė, kad turto savininkas būtų suinteresuotas pirkėju pasirinkti valstybę. Antra, išmokos dydžiu siekiama kompensuoti asmens patiriamus neturtinio pobūdžio praradimus. Nors savininkui paliekama teisė pasirinkti, ar pasilikti turtą karinio mokymo teritorijoje, ar jį perleisti, vis dėlto pažymėtina, kad gyvenimas karinio mokymo teritorijoje dėl joje vykdomų karinių pratybų (triukšmo, judėjimo apribojimų ir kitų suvaržymų) sukelia reikšmingų nepatogumų ir objektyviai gali lemti poreikį keisti gyvenamąją vietą, siekiant atkurti iki tol turėtą gyvenimo kokybę. Be to, nustatant siūlomos išmokos dydį buvo atsižvelgta į būtinybę suderinti asmens interesų apsaugą su viešuoju interesu bei realiomis valstybės finansinėmis galimybėmis.

Siūloma išmoka prie atlyginimo už įsigijamą valstybės nuosavybės žemės ar kito turto, įsiterpusio į karinio mokymo teritoriją, siekiama:

- sukurti skatinamąją priemonę perleisti turtą valstybei ir tokiu būdu formuoti vientisą karinio mokymo teritoriją;
- kompensuoti asmens patiriamus praradimus (laikas kito turto paieškai bei įsigijimui, persikėlimo rūpesčiai, veiklos tęstinumo sutrikdymas ir kt.).

Įstatymo projekto 15 straipsnio 2 dalyje siūloma nustatyti, kad šio įstatymo 10 straipsnio 1 dalyje numatyta išmoka, skirta neturtinio pobūdžio praradimams atlyginti, taip pat šio įstatymo 14 straipsnio nuostatos netaikomos turto savininkams, žemę ir (ar) kitą nekilnojamąjį turtą įsigijusiems po 2026 m. vasario 10 d., išskyrus atvejus, kai turtas po 2026 m. vasario 10 d. įgytas paveldėjimo būdu. Šia nuostata siekiama užkirsti kelią galimam piktnaudžiavimui Įstatymo projekte numatytomis išmokomis, t. y. situacijoms, kai nekilnojamasis turtas poligono ar karinio mokymo teritorijoje būtų tikslingai superkamas vien siekiant vėliau gauti šiame Įstatymo projekte numatytą išmoką. Siūloma 2026 m. vasario 10 d. data nustatoma atsižvelgiant į Įstatymo projekto viešo paskelbimo Lietuvos Respublikos teisės aktų informacinėje sistemoje dieną, kaip tai numatyta

Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatyme. Nuo šios dienos visuomenei buvo sudaryta galimybė susipažinti su planuojamu teisiniu reguliavimu atitinkamoje informacinėje sistemoje, taip pat teisėkūros iniciatyva ir numatomas teisinis reguliavimas buvo pristatyti spaudos konferencijoje.

GPMĮ projektu ir PMĮ projektu siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

GPMĮ projektu ir PMĮ projektu siūloma nustatyti, kad atlyginimas už valstybės nuosavybės išperkama į karinio mokymo teritorijas įsiterpusią privačią žemę ir (ar) kitą turtą neapmokestinamas atitinkamai gyventojų pajamų arba pelno mokesčiu. Šios nuostatos sudarys išperkamos į karinio mokymo teritorijas įsiterpusios privačios žemės ir (ar) kito turto savininkams palankesnes sąlygas perleidžiant turtą valstybės nuosavybės.

Su Konkurencijos taryba ir Europos Komisija konsultuotasi, ar Įstatymo projektu numatomos išmokos, taip pat PMĮ projektu numatomos mokesčių lengvatos subjektams, kurie nustatytoje teritorijoje verčiasi ūkine komercine veikla, negalėtų būti vertinamos kaip valstybės pagalba. Europos Komisijos atstovai vertino, kad galima ypač maža rizika, kad Įstatymo projektu numatomos priemonės galėtų atitikti Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 107 straipsnio 1 dalyje nustatytus valstybės pagalbos kriterijus, o valstybės pagalbos buvimą Europos Komisija galėtų nustatyti tik atlikusi individualų kiekvieno atvejo vertinimą, be kita ko, atsižvelgdama į kiekvieno konkretaus ūkio subjekto, kuris pasinaudotų priemonėmis, vykdomos ūkinės veiklos rūšį bei kitas aplinkybes (pavyzdžiui, atsižvelgdama į tai, ar kompensacija galėtų pakeisti prekybos tarp Europos Sąjungos valstybių narių apimtis), ir nesiūlė taikyti Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 108 straipsnyje nustatytų procedūrų.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus Įstatymo projektą:

1) bus sudarytos sąlygos užtikrinti Lietuvos kariuomenės ir sąjungininkų kovinį rengimą, tokiu būdu darant teigiamą poveikį Lietuvos nacionaliniam saugumui;

2) prognozuojamas teigiamas poveikis regionui: bus atnaujinta infrastruktūra (keliai, vandentiekio ir elektros inžineriniai tinklai), sukurtos naujos darbo vietos, prognozuojamas ekonomikos augimas dėl papildomo paslaugų ir prekių poreikio, vietos bendruomenėse rasis naujų bendrystės formų ir veiklų galimybė (bendri renginiai su kariuomene, Lietuvos šaulių sąjungos treniruočių galimybės).

6. Kokią įtaką įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Įtakos neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Vertintina, kad poligono įkūrimas turės teigiamą poveikį verslo plėtrai regione dėl padidėjusio prekių ir paslaugų poreikio, taip pat ir dėl atnaujinamos infrastruktūros.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Neprieštarauja.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Siekiant įstatymą inkorporuoti į teisinę sistemą nereikės keisti kitų įstatymų.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos

Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymo projektas neprieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos dokumentams.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Šiam įstatymui įgyvendinti reikalingi teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. spalio 23 d. nutarimo Nr. 1154 „Dėl valstybinės reikšmės miškų plotų patvirtinimo“ pakeitimo projektas;

2. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. gegužės 12 d. nutarimo Nr. 545 „Dėl Lietuvos kariuomenės karinių poligonų ir karinio mokymo teritorijų“ pakeitimo projektas;

3. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl VI Valstybinių miškų urėdijos turto, kuris pagal įstatymus gali būti tik valstybės nuosavybė, atitinkamos kapitalo dalies sumažėjimo Lietuvos kariuomenei perduotų valstybei nuosavybės teise priklausančių vietinės reikšmės kelių verte;

4. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl Poligono efektyvų naudojimą užtikrinančios inžinerinės infrastruktūros statybos (įrengimo) ne poligono teritorijoje ir naujų saugomų teritorijų už poligono teritorijos įsteigimo, kuriuo kompensuojamas karinio poligono nustatymo ir naudojimo neigiamas poveikis jame esančioms gamtos vertybėms, ypatingos valstybinės svarbos krašto apsaugos srities projektą įgyvendinančių institucijų paskyrimo;

5. Valstybės ir savivaldybių institucijų, įmonių, įstaigų ir organizacijų pagal kompetenciją sprendimai, reikalingi šiam įstatymui tinkamai įgyvendinti.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Poligono įrengimas bus finansuojamas iš Krašto apsaugos ministerijai skiriamų valstybės biudžeto lėšų ir kitų teisėtai gautų lėšų. Įstatymui įgyvendinti, kiek tai susiję su turto paėmimu visuomenės poreikiams, planuojama skirti apie 50,0 mln. Eur (iš jų: kompensacinėms išmokoms už neturtinius praradimus paimant turtą visuomenės poreikiams poligono teritorijoje – 5,2 mln. Eur, karinio mokymo teritorijoje, jei savininkai pageidautų turtą (77 sodybos) parduoti valstybei, išmokų poreikis būtų 2,0 mln. Eur). 48,0 mln. Eur planuojama panaudoti atlyginant paimamo visuomenės poreikiams turto vertę ir kompensacinėms išmokoms už neturtinius praradimus paimant turtą visuomenės poreikiams poligono teritorijoje per 2027 metus. Atsižvelgiant į Įstatymo projekto 14 straipsnio nuostatą, teisė į kompensaciją parduodant turtą valstybei karinio mokymo teritorijoje gali būti pradėti taikyti dar 2026 m., po įstatymo įsigaliojimo, bet ne ilgiau nei 2031 m. (išmokų poreikis būtų 2,0 mln. Eur ir paties parduodamo valstybei turto vertė, kuri bus nustatyta tik atlikus turto vertinimą).

Įstatymo projekto 3 straipsnio 3 dalies nuostatai (naujoms saugomoms teritorijoms už poligono teritorijos ribų įsteigti, esamų saugomų teritorijų plėtrai ar apsaugos režimui keisti, kuriais kompensuojamas poligono teritorijos ribų nustatymo ir poligono naudojimo neigiamas poveikis jame esančioms gamtos vertybėms), taip pat 8 straipsnio 9 dalies nuostatai (dėl poligone vykdomos veiklos poveikio valstybės sienos fizinio barjero detekciniai sistemai ir poreikio pertvarkyti jos funkcionalumus) įgyvendinti lėšų poreikis numatomas 2029 ir vėlesniais metais. Dėl to, kompetentingoms institucijoms įvertinus planuojamą lėšų poreikį konkrečioms metams, atitinkami biudžeto asignavimai įstatymų nustatyta tvarka bus vertinami tvirtinant atitinkamų metų valstybės biudžetą.

14. Rengiant įstatymo projektą gauti specialistų vertinimai ir išvados

Rengiant Įstatymo projektą negauta specialistų vertinimų.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno *Eurovoc* terminus, temas bei sritis

Teritorijų planavimas, statinių statyba, žemės paėmimas visuomenės poreikiams įgyvendinant ypatingos valstybinės svarbos projektus.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.
